

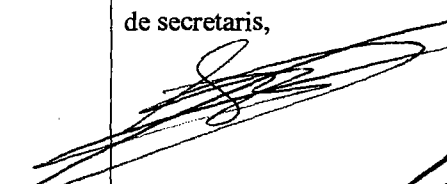
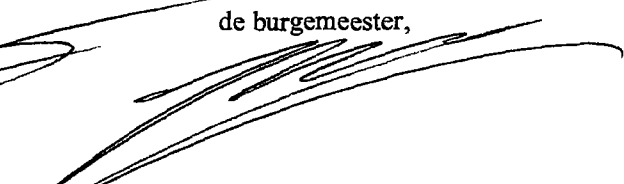
BIJLAGE 1

**Collegebesluit rondom continueren gebruik rubbergranulaat
+ raadsstuk met passage uitstel vervangingsinvesteringen
kunstgras voetbalvelden.**

Haarlem

Collegebesluit

Onderwerp	Het gebruik van rubbergranulaat als instrooi materiaal bij top laag-renovaties en de aanleg van voetbal kunstgrasvelden continueren.
Nummer	2017/188790
Portefeuillehouder	Snoek, M.
Programma/beleidsveld	1.1 Onderwijs en sport
Afdeling	STZ/JOS
Auteur	Termond, M.
Telefoonnummer	023-5113474
Email	mtermond@haarlem.nl
Kernboodschap	<p>De vraag ligt voor of ten behoeve van nieuwe velden of top laagrenovaties voor een ander infill materiaal dan rubbergranulaat gekozen moet worden vanuit de relatie met gezondheid, duurzaamheid (milieu), bespeelbaarheid (sporttechnische aspecten), product technische aspecten (levensduur & onderhoud) en financiële aspecten (prijs-kwaliteit verhouding).</p> <p>Gebaseerd op de beoordeling op deze aspecten uit de matrix van de VSG en een verdere aanscherping van de norm voor rubbergranulaat besluit het college tot het continueren van rubbergranulaat als instrooi materiaal bij top laagrenovaties en de aanleg van voetbal kunstgrasvelden. Rubbergranulaat heeft goede sporttechnische eigenschappen, is ruim beschikbaar (in tegenstelling tot kurk) en de kosten voor aanleg en onderhoud (renovatie) zijn laag in vergelijking met andere infill-materialen en -systemen. Tevens zijn er op basis van huidige onafhankelijke milieukundige onderzoeken geen nadelige risico's/ effecten bekend van gebruik rubbergranulaat in kunstgrasvelden voor bodem-, grondwater en oppervlaktewater (uitloging zink).</p>
Behandelvoorstel voor commissie	In de raadscommissie Samenleving van 23 maart jl. is de commissie toegezegd de vergelijkingsmatrix van de VSG over de voor- en nadelen van de infill varianten te doen toekomen. Voorts stuurt het college haar besluit over het gekozen infill materiaal op de voetbal kunstgrasvelden ter bespreking naar de commissie Samenleving.
Relevante eerdere besluiten	Raadsbesluit vervangingsinvesteringen Investeringsplan Sport 2017 (2016/592316) in de raadsvergadering 6 april 2017
Besluit College d.d. 9 mei 2017	<p>Het college van burgemeester en wethouders</p> <p>Het college besluit:</p> <p>1. Het gebruik van rubbergranulaat als instrooi materiaal bij top laag-renovaties en de aanleg van voetbal kunstgrasvelden te continueren.</p> <p>de secretaris, de burgemeester,</p>

1. Inleiding

Op 6 april 2017 heeft de raad ingestemd met het beschikbaar stellen van de kredieten vervangings-investeringen voor 2017 uit het Investeringsplan (2016/592316). De aanbesteding van de drie voetbal kunstgrasvelden (€ 630.614) zijn aangehouden in afwachting van een keuze over het instrooi-materiaal (ook wel infill genoemd) voor deze velden.

Nu de vergelijkingsmatrix van VSG over de voor- en nadelen van de typen infill is ontvangen, kan het college een geïnformeerd besluit nemen over het wel of niet continueren van rubbergranulaat als infill bij top laag-renovaties en de aanleg van voetbal kunstgrasvelden. Daarbij zijn er vanuit veiligheidsoverwegingen (risico's blessures) redenen om de vervanging van de drie voetbalvelden zo spoedig mogelijk te realiseren. Uit de keuringsstaten van de kunstgrasvelden United Davo en Onze Gezellen blijkt dat de ondergrens is bereikt wat betreft veilige verantwoorde sportbeoefening.

Bij de bespreking van genoemde raadsnota is in de vergadering van de raadscommissie Samenleving van 23 maart jl. toegezegd het collegebesluit over de keuze voor infill materiaal op de voetbal kunstgrasvelden ter bespreking voor te leggen aan de commissie Samenleving (2017/154216).

De vraag ligt voor of ten behoeve van nieuwe velden of top laagrenovaties voor een ander infill materiaal dan rubbergranulaat gekozen moet worden vanuit de relatie met de gezondheid, duurzaamheid (milieu), de bespeelbaarheid (sporttechnische aspecten), product technische aspecten (levensduur & onderhoud) en financiële aspecten (prijs-kwaliteit verhouding).

In dezelfde vergadering van de raadscommissie Samenleving heeft wethouder Snoek voorts de commissie de vergelijkingsmatrix van de infill materialen toegezegd (2017/154216). De VSG (Vereniging Sport en Gemeenten) heeft de voor- en nadelen van de diverse soorten infill materialen geïnventariseerd en de resultaten hiervan in de concept vergelijkingsoverzicht opgenomen (bijlage 2).

De VSG vergelijkingsmatrix is als onafhankelijk afwegingskader meegenomen voor de keuze van het infill materiaal voor de top laagrenovaties kunstgrasvelden en (mogelijke) aanleg van nieuwe kunstgrasvelden in de toekomst. Aanvullend op deze matrix zijn ook de ervaringen van SRO met types infill op de Haarlemse velden meegenomen en is er uitvraag aan drie marktpartijen gedaan naar prijsindicaties voor top laagrenovaties met de diverse type infill materiaal (bijlage 1).

2. Besluitpunten college

Het college besluit:

1. Het gebruik van rubbergranulaat als instrooi-materiaal bij top laag-renovaties en de aanleg van voetbal kunstgrasvelden te continueren.

3. Beoogd resultaat

Realiseren van een goed bespeelbare voetbalkunstgrasvelden met rubbergranulaat instrooi-materiaal.

4. Argumenten

Kredieten vervangingsinvesteringen kunstgrasvelden uit het Investeringsplan Sport sluiten aan op programmabegroting

Kredieten voor investeringen in sportaccommodaties dragen bij aan programma 1 'maatschappelijke participatie' binnen het beleidsveld Onderwijs en Sport om Haarlemmers in de gelegenheid te stellen tot regelmatig te bewegen en te sporten (programmadoelstelling 1.1.3).

Haarlem volgt de lijn van het RIVM onderzoek: geen gezondheidsrisico's op rubber ingestrooide kunstgrasvelden

Het RIVM rapport 'beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat' van 20 december 2016 wijst uit dat het gebruik van rubbergranulaat geen of verwaarloosbare gevaren voor de gezondheid heeft. Het sporten op met rubbergranulaat ingestrooide kunstgrasvelden is veilig en verantwoord. De KNVB, de VSG en GGD GHOR delen deze conclusie van het RIVM. Haarlem volgt deze lijn.

Het RIVM heeft geen aanwijzingen dat sporten op kunstgras met rubbergranulaat leidt tot extra risico op leukemie en lymfeklierkanker. Dit heeft ze gebaseerd op zowel de kennis uit de internationale literatuur als kennis van de stoffen die in het rubbergranulaat zitten.

In het onderzoek komt het RIVM tot de conclusie dat de kankerverwekkende PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen min of meer in het granulaat zijn "opgesloten". Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, aldus het RIVM. Ook het Europees onderzoek (ECHA¹) concludeert dat sporten op rubber ingestrooid kunstgrasvelden veilig is, gerelateerd aan de huidige norm van mengsels (1000 mg/kg uit de lijst Europese REACH verordening²). Mensen krijgen volgens de studies van het RIVM tot meer dan honderd keer meer PAK's binnen via het dagelijkse voedsel dan wanneer ze een heel leven lang iedere dag op rubbergranulaat zouden sporten.

Haarlem hanteert in haar bestekken de scherpere norm voor rubber-infill van Vereniging Band en Milieu (RecyBEM)³

Met de per 1 maart jl. geldende strengere norm vanuit de Vereniging Band en Milieu van 2,5 mg/kg per individuele PAK (genoemd op de lijst van de Europese REACH verordening) is tegemoet gekomen aan de maatschappelijke roep om meer eenduidigheid en te bewegen naar een norm die dichtbij de consumentenproducten (1 mg/kg per individuele PAK) ligt. Deze nieuwe norm is ook in lijn met het advies uit het RIVM rapport om de huidige Europese norm voor mengsels bij te stellen naar een norm die dichtbij van de norm voor consumentenproducten ligt.

In de bestekken van de kunstgras voetbalvelden is de verscherpte norm voor het rubbergranulaat (2,5 mg/kg) opgenomen. De aannemer selecteert een RecyBEM gecertificeerde producent van rubber infill die deze nieuwe norm hanteert. De leverancier van het rubbergranulaat dient nakoming van de norm aan te tonen door overlegging van analyserapport, herleidbaar naar de geleverde partij. Vereniging Band en Milieu (Recy BEM) heeft een stringent monitorings- en controlesysteem dat zorg draagt voor de naleving op deze aangescherpte norm en de herkomst en samenstelling van het rubbergranulaat.

¹ European Chemicals Agency die verbonden is aan de Europese Unie.

² REACH Verordening (EG) nr 1907/2006 van het Europees Parlement en de Raad inzake registratie en beoordeling van en de autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (REACH), bijlage XVII van Verordening EU (No) 1907/2006. In REACH verordening zijn verschillende wettelijke normen opgenomen voor PAK's omdat verschillende PAK's kankerverwekkend zijn. De normen voor consumentenproducten en speelgoed zijn op 27 december 2015 in werking getreden. De norm voor consumentenproducten is vastgesteld op 1 mg/kg per individuele PAK, voor speelgoed geldt een norm van 0,5 mg/kg per PAK. De norm voor PAK's, waartoe in de EU rubbergranulaat wordt gerekend, bedraagt 1000 mg/kg voor de PAK benzo(a)preen en 1000 mg/kg voor alle PAK's samen.

³ Vereniging Band en Milieu (RecyBem) is de uitvoeringsorganisatie van het Besluit Beheer Autobanden. Zij beheert controleert het collectieve inzamelings- en verwerkingssysteem voor de voertuigbanden. Recy Bem heeft alle verantwoordelijkheden en verplichtingen die voortvloeien uit het Besluit Beheer Autobanden overgenomen van de leden (producenten en importeurs van deze banden)

Geen aantoonbare milieuvoordelen van alternatieven ten opzichte van rubbergranulaat

Resultaten van onafhankelijke milieukundige onderzoeken⁴⁵⁶ (door onafhankelijk keuringsinstituut SGS Intron) tonen aan dat rubbergranulaat in kunstgrasvelden geen milieu risico's veroorzaken (uitloging zink), ook niet op lange termijn. Rubbergranulaat is toepasbaar mits wordt voldaan aan de zorgplicht in het kader van Wet milieubeheer.

Aangezien weinig bekend is over de milieu risico's van de andere soorten infill materiaal, is er geen reden om vanuit milieu overwegingen voor een andere infill te kiezen. Van het product kurk zijn onvoldoende milieukundige onderzoeken bekend, ook niet over de in kurk zittende zuren die schadelijk kunnen zijn (mogelijke compostering). Er loopt nog een onderzoek naar mogelijke vervuiling/verstoppingen van de synthetische infill soorten (EPDM/TPE) voor het milieu, het grondwater en oppervlaktewater. Mocht meer bekend worden over milieu aspecten van andere typen infill dan wordt dit betrokken bij toekomstige investeringen.

Haarlem borgt invulling van de zorgplicht vanuit Wet milieubeheer voor rubbergranulaat infill

Als eigenaar van de velden is het noodzakelijk de zorgplicht conform de Wet Milieubeheer (blijvend) na te komen nu en in de toekomst. Bij het doen van aanbestedingen voor topplaaigranovaties en aanleg worden de richtlijnen vanuit deze wet voor de aanleg, onderhoud en renovatie nageleefd.

Deze zorgplicht⁷ wordt nadrukkelijk opgenomen in de bestekken. Naast de standaard omschrijving voor RAW bestekken voor de levering van gecertificeerde rubbergranulaat in kunstgrasvelden, is ook de instructie voor zorgplicht Wet Milieubeheer (update maart 2017) verplichtend opgenomen in het bestek van topplaaigranovaties kunstgrasvelden.

Rubbergranulaat draagt bij aan circulaire economie en het terugdringen van broeikasgassen vergeleken met EPDM/TPE

Het gebruik van rubber instrooi materiaal in kunstgrasvelden levert milieubesparingen op (circulaire economie). Hergebruik van voertuigbanden als rubberinfill draagt bij aan het terugdringen van broeikas effect. De uitstoot van broeikasgassen wordt uitgedrukt in CO₂-equivalenten. Het is een rekeneenheid om de bijdrage van broeikasgassen te kunnen vergelijken. Het rubbergranulaat levert een besparing op van 1,1 kg CO₂-equivalent per kg. Het gebruik van EPDM (synthetische plastics) in plaats van rubbergranulaat levert ruim 200.000 kg CO₂ equivalenten meer aan vervuilende emissie per voetbalveld op.

Voor kurk zijn geen cijfers bekend in termen van CO₂ – equivalenten per kg. Kurkeiken geven zuurstof af en absorberen CO₂ die anders zou bijdragen tot de opwarming van de aarde. Geschat wordt dat in Portugal, 's werelds grootste kurkproducent, de kurkeiken jaarlijks zo'n 5% van alle CO₂-uitstoot absorberen (gelijk aan jaarlijkse CO₂-uitstoot van meer dan 830.000 auto's).

Hoewel kurk van de kurkeik dus zorgt voor opname van CO₂, dragen de transportkosten van het kurk uit Portugal/Spanje naar Nederland en de met pesticiden bespoten kurk negatief bij aan het terugbrengen van broeikas effect op mondiaal niveau. Alleen op het Iberisch schiereiland groeit kurk voor de Europese markt.

⁴ INTRON rapport A833860/R2006031, "Milieu- en gezondheidsaspecten van instrooirubber", (2007)

⁵ INTRON rapport A845090/R20090029, "Adsorptie van zink uit instrooirubber aan onderlagen", (2009)

⁶ SGS INTRON rapport A865780/R20130046c/HCr/ILa "Zinl uitlogging uit SBR infill en zindadsorptie en concentratie in onderlagen van 6 tot 10 jaar oude kunstgrassystemen" (2013)

⁷ De milieu hygiënische relevante aspecten bij de toepassing van de zorgplicht voor rubbergranulaat zijn de uitlogging van zink en het voorkomen van verspreiding van rubbergranulaat in het milieu. Uitgangspunten voor het invullen van de zorgplicht zijn:

- Toepassing van rubbergranulaat mag niet leiden tot verontreiniging van de bodem, het grondwater en het oppervlaktewater onder en rondom het kunstgrasveld
- Het verspreiden van rubberinfill naar omliggende bermen en oppervlaktewater buiten het kunstgrasveld moet zo goed mogelijk worden voorkomen.

Rubbergranulaat heeft de beste prijs-kwaliteit verhouding

Rubbergranulaat heeft goede sporttechnische eigenschappen, is ruim beschikbaar. De kosten voor aanleg en onderhoud zijn laag in vergelijking met andere infill-materialen en -systemen, en heeft een lange levensduur. Zo is het relatief veel bijvullen (zoals bij kurk) niet aan de orde bij rubbergranulaat, daarmee heeft rubber infill een stuk lagere onderhoudskosten. Rubber infill heeft een langere levensduur dan kurk/kokos, die door verharding, verdroging en verpulvering korter levensduur hebben (ca.5 jaar).

Kunstgras met rubbergranulaat heeft laagste aanschafprijs

Bij de VSG vergelijkingsmatrix is geen prijsindicatie voor de diverse kunstgrasvelden opgenomen. Er is een uitvraag gedaan bij drie marktpartijen voor velden met diverse soorten infill (zie bijlage 1). In onderstaande tabel 1 zijn de prijsindicaties van de marktpartijen vermeerderd met de standaard 15%VTU (voorbereiding, toezicht en directievoering SRO).

Tabel 1 Prijsindicaties topplaagrenovaties per type infill materiaal

Type infill materiaal	aanschafprijs
Toplaagrenovatie met rubber infill	tussen € 230.000 en € 269.100 per veld
Toplaagrenovatie kurk infill	tussen € 310.500 en € 314.000 per veld
Toplaagrenovatie TPE infill	tussen € 336.950 en € 368.000 per veld
Toplaagrenovatie EPDM infill	tussen € 320.000 en € 351.000 per veld

Er zijn twee belangrijke aandachtspunten bij deze prijsindicaties voor de topplaagrenovaties van de drie marktpartijen voor de rubber infill, TPE/ EPDM infill en de kurk infill.

Ten eerste de beperkte beschikbaarheid van kurk en toegenomen vraag van kurk kan prijsopdrijvend werken.

Ten tweede zijn bovengenoemde prijsindicaties voor met TPE en EPDM infill gestrooide kunstgrasvelden gebaseerd op een vezellengte van 40/42 mm. Kunstgrasmaten met deze vezel-lengte zijn zeer kwetsbaar voor de hoge bezettingsgraad die de Haarlemse velden kent. In 2008 is er voor het veld van DSK een mat met een lengte van 40mm vezels gekozen, na 5 jaar moest er al een doelgebied worden vervangen. In 2016 is de gehele mat vervangen door de extreme slijtage van de korte vezels in deze mat.

Uitgaande van gehanteerde afschrijvingstermijn van 10 jaar voor een kunstgrasmat zullen de prijzen voor topplaagrenovaties met TPE en EPDM infill materiaal met vereiste vezellengte van 60 mm hoger uit komen dan bovengenoemde bedragen.

Kunstgras met rubbergranulaat heeft laagste (reguliere) onderhoudskosten

Uit onderstaande tabel blijkt dat kunstgrasvelden met rubber infill de laagste onderhoudskosten hebben. Onderhoud van deze velden is relatief eenvoudig en materiaal is in ruime hoeveelheid beschikbaar.

Tabel 2 Indicatie jaarlijkse onderhoudskosten per type infill materiaal

Type infill materiaal	Onderhoud / bijvullen infill*
SBR infill rubbergranulaat	€ 6.500,-- per veld
kurk infill **	€ 10.500,-- per veld
TPE infill	€ 9.700,-- per veld
EPDM infill	€ 9.700,-- per veld

* kosten onderhoud/bijvullen infill betreft regulier onderhoud ter behoud van de sport functionele eigenschappen van het veld. Specialistisch onderhoud en groot onderhoud van de kunstgrasmat vallen daarbuiten.
** onderhoudskosten vallen vaak hoger uit door extra bijvullen met kurk

Kunstgrasvelden met kurk infill hebben nadelen

Kurk is na rubbergranulaat prijstechnisch gunstiger dan de synthetische infill varianten EPDM en TPE. Kurk houdt veel vocht vast, bevriest snel in vorstperiodes waardoor het veld praktisch onbespeelbaar wordt. Kurk is een natuurproduct dat snel composteert (voedingsbodem voor schimmels en bacteriën). Dit vraagt extra (specialistisch) onderhoud.

Tevens kan kurk gaan drijven bij extreme regenval of wegwaaien. Ervaringen met het DSK veld leert dat er circa 8 m³ (8 kuub/ 8000 liter) per jaar moet worden bij gestrooid. Onderhoud is derhalve duurder door meer bewerkingen en aanbreng van extra kurk tijdens onderhoud. Omdat het veld van DSK direct naast de woningen liggen is er bij DSK gekozen voor kurk. Rubbergranulaat kan een hinderlijke geur bij warme zomerse dag afgeven.

Er zijn veel kwaliteitsverschillen in kurk. Materiaal technische kenmerken van kurk worden op dit moment niet getest en gemonitord/ gecontroleerd (geen keuringsinstantie). Hierdoor is de bespeelbaarheid van het met kurk ingevulde veld (vereiste sport functionele eigenschappen zoals balstuit, rollen) niet altijd gegarandeerd, hetgeen tot hoge keuringskosten kan leiden of tot het afkeuren van de velden tot wel is voldaan aan de sporttechnische eisen.

Communicatie voetbalverenigingen infill materiaal

Na publicatie van het RIVM rapport heeft op 21 december 2016 een eerste bijeenkomst met de voetbalverenigingen plaatsgevonden. Gemeld is dat het veilig is om op de met rubbergranulaat ingestrooide kunstgrasvelden te spelen. Naar aanleiding van de uitzending Zembra op 15 februari is op 17 februari een update gestuurd over kunstgraskorrels. Gemeld is dat het veilig is en blijft om op de met rubbergranulaat ingestrooide kunstgrasvelden te spelen. Alvorens over te gaan tot vervangingen van de voetbal kunstgrasvelden, wil gemeente Haarlem wel meer inzicht voor wat op dit moment bekend is over de diverse vormen van infill, met o.a. de vergelijkingsmatrix/overzicht van de VSG (Vereniging Sport en Gemeenten).

Op 1 mei was er een informatiebijeenkomst met de bestuursleden van de voetbalverenigingen waarin het VSG vergelijkingsoverzicht is gedeeld. Er is geïnventariseerd wat er speelt bij de verenigingen ten aanzien van het sporten op rubbergranulaat kunstgrasvelden. De verenigingen hebben zich niet uitgesproken tegen het continueren van rubbergranulaat op de kunstgrasvelden. Wat betreft de drie verenigingen (Geel Wit, Onze Gezellen en United Davo) kan de aanbesteding van de topplaagrenovaties van de kunstgrasvelden zo snel mogelijk starten.

Vereniging United Davo heeft schriftelijk voorafgaand aan de bijeenkomst aangegeven het rubbergranulaat op haar kunstgrasveld te willen en niet langer te willen wachten met de renovatie. Zij hebben geen twijfel meer over de kwaliteit en veiligheid van het rubbergranulaat.

5. Risico's en kanttekeningen

Keuze andere infill leidt tot verdere uitstel van de aanbesteding voor de kunstgrasvelden

Mocht gekozen worden voor een (duurder) alternatief dan rubber infill, dan dient hiertoe een aanvullend raadsbesluit genomen te worden. Dekking van geraamde uitgaven van de topplaagrenovaties van de drie voetbalvelden in het raadsbesluit vervangingsinvesteringen Investeringsplan Sport 2017 zijn namelijk gebaseerd op gebruik van rubbergranulaat.

Een keuze voor andere infill materiaal leidt tot een voorstel voor aanvullende middelen om de kosten te dekken voor de topplaagrenovaties van de kunstgrasvelden. Hiermee wordt de aanbesteding nog langer uitgesteld. De velden worden later opgeleverd en verenigingen zullen langer elders op de accommodatie dan wel op ander sportpark hun wedstrijden en trainingen moeten afwerken.

6. Uitvoering

Voorspelling oplevering kunstgrasvelden kort na de competitiestart

Na bespreking van het collegebesluit in de raadscommissie op 18 mei starten de renovaties half juli 2017 rekening houdend met de wettelijke bepalingen voor het aanbesteding- en gunningstraject. Begin oktober zijn de kunstgrasvelden dan opgeleverd. Deze planning is onder voorbehoud dat de aannemer direct half juli kan starten met de uitvoering.

De KNVB heeft het speelrooster voor komend competitie seizoen aangepast waardoor er uitgaande van oplevering velden begin oktober sprake is van een kleine overbruggingsperiode van circa 2 weken. De verenigingen United Davo en Onze Gezellen kunnen terecht op velden van nabij gelegen sportparken, zoals eerder gemeld in het raadsbesluit over het beschikbaar stellen van de kredieten (2016/529316). Onze Gezellen kan haar wedstrijden op hetzelfde sportpark spelen en United Davo kan op het (nabij gelegen) complex aan de Noord Schalkwijkerweg spelen.

7. Bijlagen

Met deze nota worden de volgende openbare bijlagen meegestuurd:

- Bijlage 1 Prijsindicaties toplaagrenovaties kunstgrasvelden diverse typen infill
- Bijlage 2 Concept VSG Vergelijkingsmatrix infill materiaal versie 25 april 2017

TOPLAAGRENOVATIE INCLUSIEF INFILL

In onderstaande kostenraming zijn volgende werkzaamheden opgenomen, prijzen zijn **exclusief 15% VTU en exclusief 21% BTW**:

Verwijderen oude mat
 Profileren bestaande sporttechnisch laag
 Keuringskosten
 Ophalen band en tegel rondom het veld
 Leveren en aanbrengen nieuwe mat
 Eenmalige kosten

de prijzen voor het afvoeren van de mat zijn sinds Zembla verdubbeld

infill	type kunstgras	lengte vezels	type infill	oppervlakte 107*71 m1		regulier onderhoud /bijvullen infill pjr**	oppervlakte 108*72 m1	
				raming			raming	
kurk	Diamond Blade	60mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 270.000,00	€ 10.500	7776 m²	€ 276.362,00
kurk met shockpad	Diamond Blade	50mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 278.000,00		7776 m²	€ 284.550,00
TPE met shockpad	Diamond Blade	40mm	zand/TPE	7.597 m2	€ 320.000,00	€ 9.700	7776 m²	€ 327.540,00
	Diamond Blade	40mm	zand/EPDM	7.597 m2	€ 305.000,00	€ 9.700	7776 m²	€ 312.186,00
SBR	Diamond Blade	60mm	zand/sbr	7.597 m2	€ 234.000,00	€ 6.500	7776 m²	€ 239.513,00
kurk	Slide Max	55mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 244.700,00	€ 10.500	7776 m²	€ 250.466,00
kurk met foam	Slide Max	40mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 246.250,00		7776 m²	€ 252.052,00
TPE met foam	Slide Max	40mm	zand/TPE	7.597 m2	€ 293.600,00	€ 9.700	7776 m²	€ 300.518,00
	Slide Max	40mm	zand/EPDM	7.597 m2	€ 280.000,00	€ 9.700	7776 m²	€ 286.597,00
SBR	Slide Max	60mm	zand/sbr	7.597 m2	€ 200.000,00	€ 6.500	7776 m²	€ 204.712,00
kurk	onbekend	60mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 272.584,00	€ 10.500	7776 m²	€ 279.007,00
kurk met foam	onbekend	42mm	zand/kurk	7.597 m2	€ 261.392,00		7776 m²	€ 267.551,00
TPE met foam	onbekend	42mm	zand/TPE	7.597 m2	€ 296.512,00	€ 9.700	7776 m²	€ 303.498,00
	onbekend	42mm	zand/EPDM	7.597 m2	€ 278.272,00	€ 9.700	7776 m²	€ 284.828,00
SBR (prijs niet reëel)****	onbekend	60mm	zand/sbr	7.597 m2	€ 160.784,00	€ 6.500	7776 m²	€ 164.400,00
Pro Max ***	onbekend	42mm	zand/Promax	7.597 m2	€ 251.932,00		7776 m²	€ 257.860,00

** kosten onderhoud/bijvullen infill betreft regulier onderhoud ter behoud van de sport functionele eigenschappen van het veld. Specialistisch onderhoud en groot onderhoud van de kunstgrasmat vallen daarbuiten.

Kurk

van dit product zijn onvoldoende milieukundige onderzoeken bekend, ook hierin zitten loogstoffen en zuren die schadelijk kunnen zijn. daarnaast is het een natuurproduct wat snel compacteert en composteert.

dit vraagt extra onderhoud: meerdere keren per jaar intensief onderhoud met een wiedege en jaarlijks bijstrooien van 8 m3 kurk, mogelijk moet na een aantal jaren een gedeelte van de kurk worden vervangen.

kurk houdt veel vocht vast, de ervaring is nu met de afgelopen vorstperiodes dat de infill snel bevriest en daardoor onbespeelbaar zijn.

*** Pro Max

Nieuw product , is nog niet officieel toegestaan.

**** Prijs SBR van Field Turf

is niet reëel omdat straatwerk/verharding rondom veld niet is meegenomen

Vezellengte

Bovengenoemde prijsindicaties voor met TPE en EPDM infill zijn gebaseerd op een vezellengte van 40/42 mm.

Kunstgrasmaten met deze vezellengte zien wij als SRO als zeer kwetsbaar voor de hoge betredingsgraad die de Haarlemse velden kent.

In 2008 is er voor het veld van DSK ook een mat met 40mm vezels gekozen, na 5 jaar moest er al een doelgebied van worden vervangen.

In 2016 is de gehele mat vervangen door de extreme slijtage van de korte vezels in deze mat.

Kosten verschil oppervlakte 107*71 t.o.v. 108*72

Deze oppervlakte is in Haarlem bij aanleg van de kunstgrasvelden het meest gebruikt, vandaar de kosten omrekening t.o.v. 107*71

Dit heeft te maken met de breedte van de uitloopstroken rond de velden wel of niet in kunstgras uitgevoerd.

CONCLUSIES KOSTENRAMING TOPLAAGRENOVATIES

Prijsindicatie topplaagrenovatie SBR infill (incl 15% VTU) met vezellengte 60 mm ligt tussen € 230.000 en € 269.100 per veld

Prijsindicatie topplaagrenovatie kurk infill met vezellengte 55- 60 mm (incl 15% VTU) ligt tussen € 310.500 en € 314.000 per veld

Prijsindicatie topplaagrenovatie TPE infill (incl 15% VTU) ligt tussen: € 336.950 en € 368.000 per veld. Let op deze raming is gebaseerd op een vezellengte van 40 mm, waar 60 mm wenselijk is vanuit duurzaamheid (langere levensduur) wegens hoge bespelingsintensiteit Haarlemse velden

De raming is gebaseerd op een oppervlakte van 107*71 m². De raming is gebaseerd op een oppervlakte van 108*72 m². De raming is gebaseerd op een oppervlakte van 107*71 m². De raming is gebaseerd op een oppervlakte van 108*72 m².

CONCEPT

Bijlage 2

**Concept VSG Vergelijkingsmatrix infill materiaal vrijgegeven
versie 25 april 2017**

CONCEPT

De verschillende soorten infill materialen

Gerecycled materiaal

- **SBR-rubbergranulaat**

SBR-rubbergranulaat (gecoat) is gemaakt van oude rubberproducten zoals autobanden.

Voordelen:

- Prijs technisch gunstig
- Goede sporttechnische eigenschappen
- Veel materiaal beschikbaar
- Onderhoud relatief eenvoudig
- Langdurige praktijk en gebruikservaringen
- Uitvoering getest en onderzocht
- Toepasbaar zonder shockpad, direct op sporttechnische laag
- Gerecycled product

Nadelen:

- Hinderlijke geur bij zomerse dagen
- Hittevorming bij zomerse dagen
- Materiaal transporteert zich naar de omgeving (milieu, kleedkamers, wasmachines, etc.)
- Stofvorming
- Hoge storkosten
- Uitloging van zink
- Slecht imago door negatieve publiciteit, waardoor risicobeleving als hoog wordt ervaren

Onzekerheden:

- Bron / kwaliteit lastig te achterhalen
- Recyclebaarheid in volgende generatie velden
- Gevolgen voor milieu (microplastics)

Milieu en gezondheid:

- Materiaal is toepasbaar mits wordt voldaan aan beginselen zorgplicht
- Schadelijke effecten op gezondheid zijn praktisch verwaarloosbaar. Sporten op kunstgrasvelden met SBR-infill is veilig (RIVM/ECHA¹).
- Materiaal voldoet aan de Europese norm voor mengsels (REACH)
- Bevat PAK's, metalen en weekmakers

¹ In rubbergranulaat zitten heel veel verschillende stoffen, zoals polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's), metalen en weekmakers. De stoffen komen in zeer lage hoeveelheden uit de korrels vrij. Dat komt doordat de stoffen min of meer in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijke effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, aldus het RIVM. Ook het ECHA onderzoek concludeert dat sporten op rubberingestrooid kunstgras veilig is.

CONCEPT

Synthetisch materiaal

- **TPE / EPDM**

TPE / EPDM zijn nieuw geproduceerde synthetische materialen. Dit type infill wordt voornamelijk toegepast in combinatie met een shockpad/E-layer, een speciale elastische laag onder de toplaag. TPE wordt reeds sinds vele jaren toegepast in verschillende gemeenten. EPDM wordt in mindere mate toegepast.

Voordelen:

- Recyclebaar
- In verschillende kleuren verkrijgbaar
- Geen geurhinder
- Herkomst bekend
- Onderhoud eenvoudig
- Lange levensduur (slijt- en vormvast)

Nadelen:

- Hoge prijs (duurste variant²)
- Over het algemeen hoge densiteit (meer kg nodig voor zelfde volume)
- Materiaal transporteert zich naar de omgeving (milieu, kleedkamers, wasmachines, etc.) (transporteert zich in mindere mate dan SBR-rubbergranulaat)
- Uitfloging van zink (EPDM)

Onzekerheden:

- Materiaaltechnische kenmerken worden op dit moment niet getest (verkitting, verharding, verpulvering, etc.) . Hierdoor veel kwaliteitsverschillen
- Gevolgen voor milieu (microplastics)
- Opnieuw toe te passen na renovatie

Milieu en gezondheid:

- Materiaal is toepasbaar conform richtlijnen besluit bodemkwaliteit
- Materiaal voldoet aan Europese gebruiksnorm speelgoed (REACH)
- Bij RIVM geen informatie beschikbaar over gezondheidsrisico's

- **PE-infill**

PE-infill is hetzelfde materiaal als de kunststofvezel (vrijwel alleen koolstof en waterstof).

² Prijsindicatie: meerprijs per veld ten opzicht van SBR-granulaat € 125.000,-

CONCEPT

Voordelen:

- Recyclebaar
- Geen geurhinder
- Herkomst bekend
- Behoudt kleur en natuurlijke uiterlijk
- Redelijk goede sporttechnische eigenschappen (minder geschikt voor slidings)

Nadelen:

- Hoge prijs
- Door geringe gewicht kan infill gaan drijven bij extreme regenval of wegwaaien

Onzekerheden:

- Nieuw product. Weinig praktijk- en gebruikservaringen
- Nog niet gecertificeerd voor de Nederlandse markt
- Recyclebaarheid in volgende generatie velden
- Gevolgen voor milieu (microplastics)

Milieu en gezondheid:

- Materiaal voldoet aan Europese gebruiksnorm speelgoed (REACH)
- Bij RIVM geen informatie beschikbaar over gezondheidsrisico's

Natuurlijk materiaal

- **Kurk**
- **Kurk/kokos**

Kurk infill is een volledig natuurlijk product dat wordt gemaakt uit de schors van de kurkeik. Het product is in de Zembla-documentaires over SBR-granulaat veelvuldig aangehaald als natuurlijk alternatief en daarmee onder het grote publiek populair geworden. Kurk-infill wordt ook in combinatie toegepast met kokos.

Voordelen:

- Natuurlijk product / uitstraling
- Recyclebaar
- Geen geurhinder
- Sporttechnische normen redelijk conform natuurgrasvelden
- Voldoet aan REACH-norm speelgoed (partijafhankelijk)

Nadelen:

- Hoge prijs (over het algemeen prijstechnisch gunstiger t.o.v. synthetisch rubber)
- Relatief veel bijvullen. Kan gaan drijven bij extreme regenval of wegwaaien.
- Wordt hard bij strenge vorst
- Levensduur kan verkort worden door verharding, verdroging en verpulvering

CONCEPT

Onzekerheden:

- Nog relatief onbekend product
- Onderhoud kan duur uitvallen
- Variabele kwaliteit kurk, dit vraagt om een beoordeling bij levering van iedere partij
- Beschikbaarheid en toegenomen vraag kan prijsopdrijvend werken

Milieu en gezondheid:

- Mogelijke compostering (voedingsbodem voor schimmels en bacteriën)
- Bevatten PAK's
- Bij RIVM geen informatie beschikbaar over gezondheidsrisico's

DISCLAIMER:

Vereniging Sport en Gemeenten streeft ernaar actuele en correcte informatie over infill-materialen aan te bieden. Alleen het gebruik van objectieve bronnen levert onvoldoende gegevens op waardoor het overzicht praktisch gezien niet bruikbaar is. Daarom zijn meerdere bronnen aangewend in dit overzicht en zijn de gegevens getoetst bij meerdere deskundigen uit het veld om zoveel mogelijk subjectiviteit uit te sluiten. Niettemin kan VSG niet garanderen dat alle opgenomen informatie in alle gevallen daadwerkelijk actueel, correct en volledig is. VSG aanvaardt daarom in geen geval aansprakelijkheid in welke vorm dan ook, bij schade of letsel als gevolg van, of voortvloeiend uit het gebruik van de informatie uit dit overzicht. Ook kunnen er op geen enkele manier rechten aan worden ontleend.

**VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING D.D. 18 MEI 2017 VAN DE
COMMISSIE SAMENLEVING**

Vastgesteld: 8 juni 2017

Aanwezig de leden:

De heren Azannay (GL), Brander (PvdA), Van der Bruggen (PvdA), El Aichi (CDA), Van den Raadt (Trots), Smit (OPH), Spijkerman (D66) en de dames Dekker (D66), Huysse (GL), Özogul (SP), Simsek (CDA), Sterenberg (VVD)

Afwezig:

De heren Baaijens (AP) en Rutten (VVD) en de dames Jacobsz (AP) en Van Ketel (SP)

Mede aanwezig:

Mevrouw Taets van Amerongen-Ingram (secretaris), de heer Van Leeuwen (voorzitter), de heer Snoek (wethouder), mevrouw Langenacker (wethouder), de heer Botter (wethouder)

Verslag:

Mevrouw Muda

1. Opening en mededelingen

De **voorzitter** opent de vergadering om 20.00 uur en heet aanwezigen en luisteraars welkom bij de vergadering van de commissie Samenleving. Er is bericht van verhindering ontvangen van de heer Baaijens, mevrouw Jacobsz, mevrouw Van Ketel en de heer Rutten. Hij heeft de volgende mededelingen:

- Voor 22 juni 2017 staat een raadsmarkt gepland over de samenwerking van de sociale wijkteams en het CJG. De leden Brander (PvdA) en Dekker (D66) zullen helpen bij de voorbereiding.
- Op 24 mei 2017 vindt de jaarlijkse ontmoeting met de peuterspeelzalen plaats van 20.00 tot 21.00 uur.

2. Spreektijd voor belangstellenden (over niet op de agenda staande onderwerpen)

De **voorzitter** deelt mee dat zich vier insprekers hebben aangemeld met betrekking tot het onderwerp trampolinespringen, te weten Melissa Nazar, Carmen Elzer, Bente Geleijen en Irem Ozen. Hij geeft het woord aan Melissa Nazar.

Mevrouw **Nazar** was de trainster/coach van vijftien topsporters (tussen 8 en 25 jaar) die samen trainden in Velsbroek. Zij is echter op staande voet ontslagen, wat betekent dat de groep vanaf medio juni 2017 op straat staat. Deze groep topsporters is nu op zoek naar een geschikte accommodatie in Haarlem omdat zij bijna allemaal uit Haarlem komen, waar geen trampolinespringen is.

De heer **Spijkerman** (D66) vraagt wat de reden van haar ontslag was.

Mevrouw **Nazar** antwoordt dat er geen concrete aanleiding was voor haar ontslag maar dat haar visie als trainster/coach niet gewaardeerd werd door het bestuur van de vereniging. Zij heeft zich altijd gericht op presteren op het hoogst haalbare niveau.

De heer **Azannay** (GL) vraagt of mevrouw Nazar ook contact gezocht heeft met bijvoorbeeld de wethouder of een ambtenaar van Velsbroek of met de Stichting Topsport Kennemerland.

Mevrouw **Nazar** is pas een week geleden ontslagen en dit is de eerste keer dat zij haar verhaal doet.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt waarom zij zich meteen tot de raad van Haarlem wendt, wat zij zelf al gedaan heeft om het probleem op te lossen en wat deze groep sporters nodig heeft.

Mevrouw **Nazar** antwoordt dat voor trampolinespringen vooral een geschikte accommodatie belangrijk is. Die moet namelijk minimaal 9 meter hoog zijn. Zij heeft contact opgenomen met SRO maar alle geschikte sporthallen zijn voor volgend jaar al verhuurd. Deze groep sporters heeft een ruimte nodig van minimaal 9 meter hoog met drie trampolines van olympisch niveau met veiligheidsmateriaal eromheen.

De heer **Van den Raadt** (Trots) weet dat skaters op verzoek een hal hebben gekregen. Hij zal de wethouder straks vragen of die hal hoog genoeg is en wellicht gebruikt kan worden.

Mevrouw **Simsek** (CDA) verwacht dat de wethouder bereid is mee te denken. Zij vraagt aan welke andere oplossingen mevrouw Nazar denkt.

Mevrouw **Nazar** heeft al contact gehad met HLC, een turnvereniging in Haarlem met 1500 leden. HLC is in principe geïnteresseerd in een trampoline-afdeling maar heeft geen geschikte accommodatie voor trampolinespringen. Zij overweegt zelfs om tijdelijk te gaan trainen in Amsterdam, waar een hoge turnhal met trampolines is.

De heer **Brander** (PvdA) gaat ervan uit dat deze 15 sporters lid zijn van de vereniging in Velsbroek en dat zij dus ook kunnen blijven trainen. Hij vraagt of de vereniging iets gedaan heeft om dit conflict op te lossen.

Mevrouw **Nazar** antwoordt dat er wel een poging is gedaan maar dat het bestuur van de vereniging recreatieve sport belangrijker vindt dan topsport en besloten heeft om zich uit de topsport terug te trekken. De topsporters mogen lid blijven maar de kwaliteit van hun trainingen zou flink achteruitgaan omdat mevrouw Nazar de enige trainster bij de vereniging was met de opleiding en de licentie voor de begeleiding van topsporters.

De heer **Brander** (PvdA) vraagt of zij ingesproken heeft bij de gemeenteraad in Velsen. De accommodatie is daar aanwezig. Het enige probleem is het conflict tussen sporters en vereniging.

Mevrouw **Nazar** antwoordt dat de zaal van de vereniging zelf is. Zij heeft gevraagd of het mogelijk is die zaal te huren maar daarvoor staat het bestuur niet open.

De heer **Brander** (PvdA) vraagt nogmaals of zij heeft ingesproken bij de commissie in Velsen.

Mevrouw **Nazar** heeft niet ingesproken bij de commissie in Velsen.

Mevrouw **Özogul** (SP) vraagt of de vereniging op een of andere manier heeft geprobeerd om de opzeggingen te voorkomen.

Mevrouw **Nazar** antwoordt dat het bestuur alleen uitleg heeft gegeven over haar ontslag en akkoord is gegaan met de afmeldingen.

3. Vaststellen agenda

De **voorzitter** concludeert dat de voorgestelde agenda wordt vastgesteld.

4. Vaststellen conceptverslagen van de commissie Samenleving van 13 en 20 april 2017

De **voorzitter** vraagt wie op- of aanmerkingen heeft op de verslagen.

Mevrouw **Dekker** (D66) is per abuis in het verslag van 20 april 2017 gekoppeld aan andere partijen.

De voorzitter concludeert dat de verslagen worden vastgesteld met inachtneming van bovenstaande opmerking.

5. Inventarisatie rondvraag en mededelingen voor leden en collegeleden

De **voorzitter** inventariseert de rondvragen en geeft vervolgens gelegenheid voor mededelingen.

Wethouder **Snoek** brengt in herinnering dat bij de bespreking van de hercontractering van SRO zorgen zijn geuit over de zelfstandige speeltuinverenigingen. Recent heeft de wethouder een gesprek gevoerd met de besturen van de speeltuinverenigingen en SRO. SRO heeft daarbij aangegeven welke onderhoudswerkzaamheden nog voor 2017 gepland staan. Er is afgesproken dat de voortgang van de werkzaamheden na de zomer gemonitord wordt en dat er begin volgend jaar opnieuw een gesprek plaatsvindt.

Wethouder **Botter** heeft de volgende mededelingen:

- Op vrijdagavond heeft een incident plaatsgevonden bij een locatie van Blijf. Een verwarde mevrouw veroorzaakte zo veel overlast dat het verblijf voor andere vrouwen erg onprettig werd. De crisisdienst van de GGZ zag echter geen aanleiding om die mevrouw te verwijderen. Daarop is besloten om twee vrouwen met hun kinderen tijdelijk onder te brengen in een vakantiehuisje. Omdat zich nu al verschillende keren verschil van inzicht heeft voorgedaan met de crisisdienst heeft de wethouder in overleg met de voorzitter van de raad van bestuur van de GGZ besloten een extern bureau een inventarisatie te laten maken van een vijftal cases waarbij de samenwerking op zijn minst beter had gekund. De wethouder zal de commissie te zijner tijd op de hoogte brengen van de uitkomsten.
- Vorige week heeft een mevrouw twee uur vastgezeten in de traplift in het raadhuis. De wethouder zal alles in het werk stellen om ervoor te zorgen dat er zo snel mogelijk een adequate traplift komt.
- De wethouder laat een couponboekje zien, waarmee mensen samen met een maatje een gratis uitstapje kunnen maken.
- In het kader van het Jaar van de Ontmoeting worden op 4 en 5 juli 2017 huis-aan-huisgesprekken gevoerd over de problematiek rond eenzaamheid samen met het Rode Kruis, de Zonnebloem, de kerken, grote welzijnsorganisaties en een aantal ambtenaren. Raadsleden zijn welkom om zich aan te sluiten.
- De toegezegde conferentie over de basis-infrastructuur staat gepland voor maandag 3 juli 2017, vanaf 16.00 uur.
- In het kader van het Jaar van de Ontmoeting heeft de gemeente 40 mensen uitgenodigd van organisaties als Rood en EcoSol om achter de schermen te komen kijken bij Bevrijdingspop. Een geslaagde actie die voor herhaling vatbaar is.
- Dinsdag 16 mei 2017 heeft de laatste bijeenkomst voor de zomer plaatsgevonden in het kader van de Grote Eenzaamheidshow. Deze bijeenkomst is livestream opgenomen en kan dus teruggezien worden.

10. Rondvraag

De voorzitter stelt voor om de rondvraag met betrekking tot het trampolinespringen naar voren te halen, zodat de insprekers niet langer op het antwoord van de wethouder hoeven te wachten.

Mevrouw **Simsek** (CDA) vraagt aan de wethouder of hij bereid is in gesprek te gaan met de insprekers.

Wethouder **Snoek** is altijd bereid tot een gesprek. Hij denkt dat de oplossing gezocht moet worden bij bestaande sportaccommodaties in Haarlem of elders, bijvoorbeeld in de Haarlemmermeer.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt ook of de gemeente iets kan betekenen voor deze sporters en of de skatehal hoog genoeg zou zijn.

Wethouder **Snoek** gaat eerst in gesprek met betrokkenen, alvorens hij met de commissie over oplossingen gaat praten.

6. Initiatiefvoorstel CU inzake Toegankelijke stad voor iedereen

De voorzitter geeft een korte inleiding. Het voorstel van de CU ligt voor ter advisering aan de raad. Hij stelt voor het stuk in één termijn te behandelen, waarna de heer Visser zal besluiten of hij zijn voorstel nog aanpast, voordat het naar de raad gaat.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) complimenteert de heer Visser met zijn inzet. De VVD kan zich vinden in de reactie van het college. In dit initiatiefvoorstel wordt om een budget gevraagd, echter zonder duidelijke dekking of inzicht in de budgettaire gevolgen van de stappen. De VVD deelt het streven naar een inclusieve samenleving maar wat de VVD betreft zou de gemeente ondernemers geen onredelijke eisen mogen opleggen. De toegankelijkheid van private gebouwen en voorzieningen is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de eigenaren. Daarom is de VVD blij met de duidelijke reactie van het college. De VVD heeft voldoende vertrouwen in de ontwikkelingen die door het college worden ingezet. Ook is een van de kernwaarden van de VVD dat iedereen mee moet kunnen doen; toch volgt de VVD daarin de realistische lijn van het college.

De heer **Smit** (OPH) complimenteert de heer Visser ook met zijn grote inzet. De CU probeert heel voorzichtig een versnelling te realiseren in de uitvoering van de opdracht die in feite door de ratificatie van het VN-verdrag gelijke rechten voor mensen met een beperking is ontstaan.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) vraagt of de heer Smit vindt dat de heer Visser nog niet ver genoeg gaat met zijn voorstellen of dat het voldoende is om volgens het handboek rekening te houden met mensen met een beperking.

De heer **Smit** (OPH) wil niet discussiëren over details, hij wil een maatschappij die op alle fronten voor iedereen toegankelijk is. Op dit moment is dat nog niet zo. Nu de Tweede Kamer besloten heeft het verdrag te ratificeren, zullen ook gemeenten daaraan tegemoet moeten komen en de financiële kaders moeten aanpassen. Er is bij de kadernota 15 miljoen euro uit het sociaal domein beschikbaar gesteld om een aantal versnellingen te realiseren. Spreker vindt de heer Visser, ondanks al zijn inzet, te bescheiden want er is geld, dus het kan en moet sneller. Zijn bijdrage is vooral bedoeld als een aanmoediging en hij zal de heer Visser de helpende hand toesteken om dit vorm te geven.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) vraagt of de heer Smit zelfs dwingende maatregelen wil opleggen aan ondernemers.

De heer **Smit** (OPH) constateert dat de gemeente nog heel veel huiswerk te doen heeft. Hij vergelijkt Haarlem met een stad als Barcelona die al veel verder is op dit punt. Hij is nog niet toe aan het enthousiasmeren van het bedrijfsleven.

De heer **Azannay** (GL) sluit zich aan bij de complimenten. GL onderstreept de aanbevelingen van de Participatieraad en vindt ook dat dit soort zaken integraal aangepakt moet worden. Hij noemt het opvallend dat het college in zijn preadvies vaak spreekt over 'bestaand beleid', 'er wordt aan gewerkt' en 'voldoen aan criteria'. Zolang hij scheef liggende tegels of hoge drempels tegenkomt, laat de uitvoering van de toegankelijkheid wat hem betreft te wensen over.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) brengt daar tegenin dat iedereen last heeft van scheef liggende stoeptegels die wat haar betreft vooral een gevolg zijn van de bezuinigingen op onderhoud die door GL gesteund zijn.

De heer **Azannay** (GL) beaamt dat GL deel uitmaakte van het college dat die keuze gemaakt heeft en daarvoor criteria heeft vastgesteld. De initiatiefnemer vraagt het college om middelen vrij te maken.

Hij constateert anno 2017 ook onvolkomenheden en daarom vraagt hij hoe het college ervoor gaat zorgen dat de straten er wel goed bij liggen.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) benadrukt nogmaals dat alle onderhoudsniveaus voor de stad naar beneden zijn bijgesteld. Volgens de geldende criteria mogen er gaten in de weg zitten en mogen er stoeptegels scheef liggen. Het is niet mogelijk om alleen daar de stoep te herstellen waar toevallig iemand met een rolstoel voorbijkomt.

De heer **Spijkerman** (D66) heeft gehoord dat in de kadernota staat dat die bezuiniging, waarop mevrouw Sterenberg doelt, wordt teruggedraaid.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) vindt dat heel fijn maar ondertussen zijn de wegen wel veel slechter geworden.

De heer **Azannay** (GL) geeft mevrouw Sterenberg enigszins gelijk maar het beleid is nu bijgesteld op basis van nieuwe feiten. Het college wil geen extra middelen ter beschikking stellen maar GL vindt ook nog steeds dat alle betrokken partijen moeten bijdragen aan een goede toegankelijkheid voor iedereen. De discussie over toegankelijkheid speelt al een aantal jaren en GL vindt in het algemeen dat de gemeente er werk van moet maken.

Mevrouw **Özogul** (SP) bedankt de CU. Zij zit zelf al elf jaar in de raad en al die tijd wordt er al gepraat over een toegankelijke stad. Wat de SP betreft vordert het te langzaam. Zelfs het nieuwe stadskantoor voldoet niet aan de huidige toegankelijkheidseisen. De SP wil nog geen maatregelen opleggen maar pleit voor overleg en gezamenlijke oplossingen. De SP vindt in ieder geval dat de gemeente eerst haar eigen zaken op dit punt goed op orde moet hebben.

De heer **Spijkerman** (D66) sluit zich aan bij de complimenten voor de heer Visser. D66 deelt zijn conclusie dat het college wel heel zuinig heeft geantwoord en dat dit antwoord veel te lang op zich heeft laten wachten. Spreker constateert dat alle fracties toegankelijkheid belangrijk vinden. Hij deelt de conclusie van de VVD dat de gemeente private eigenaren van gebouwen niet kan dwingen maatregelen te nemen. Hij wil echter ook niet zo ver gaan als de heer Visser die voorstelt. Hij ziet meer in stimuleringsmaatregelen.

De heer **Smit** (OPH) is ervan overtuigd dat de gemeente het bedrijfsleven kan uitlokken om maatregelen te nemen door zelf het glanzende voorbeeld te geven.

De heer **Spijkerman** (D66) is het daar volledig mee eens. Hij wil met stimuleringsmaatregelen zo veel mogelijk private eigenaren overhalen om maatregelen te nemen.

De heer **Smit** (OPH) bedoelt dat de gemeente, los van ondersteunende maatregelen, het goede voorbeeld moet geven en het voortouw moet nemen bij het weghalen van barrières.

De heer **Spijkerman** (D66) is ook dat volledig met hem eens. D66 vindt toegankelijkheid belangrijk. D66 vindt ook dat de gemeente het goede voorbeeld moet geven. D66 juicht stimuleringsmaatregelen toe maar ziet op weg naar een betere toegankelijkheid ook zeker heil in een aantal concrete voorstellen van de CU. Spreker vraagt tot slot de heer Visser om nadere uitleg over de straatophoger. Ten tweede wil hij graag weten hoeveel scholen nog niet volledig toegankelijk zijn.

De heer **Van der Bruggen** (PvdA) sluit zich aan bij de complimenten voor de initiatiefnemer. De PvdA vindt dat er nog veel werk te verzetten is op dit punt in Haarlem. De PvdA waardeert in het advies van de Participatieraad juist de verbreding van het begrip en vindt dat er terecht aandacht gevraagd wordt voor niet-fysieke toegankelijkheid. De Participatieraad roept de gemeente op om eerst beleid te maken maar de PvdA zou liever tegelijkertijd aan het werk gaan en het lage fruit plukken. In tegenstelling tot enkele andere partijen geeft de PvdA het preadvies van het college een krappe voldoende. De PvdA zou er vrede mee kunnen hebben. Het bedrijfsleven kan wellicht overgehaald

worden door het goede voorbeeld van de gemeente maar de PvdA ziet ook mogelijkheden met 'naming and shaming'.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) vraagt of de PvdA Haarlem als winkelstad kapot wil maken op die manier.

De heer **Van der Bruggen** (PvdA) vindt dat mevrouw Sterenberg erg overdrijft; het kan ook op een diplomatieke manier gebeuren zonder bedrijven direct aan de schandpaal te nagelen.

De heer **Spijkerman** (D66) zou liever de goede voorbeelden belichten in plaats van over te gaan tot 'naming and shaming'.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) bedoelde ook dat het niet erg aardig zou zijn als de gemeente aan 'naming and shaming' gaat doen van ondernemers.

De heer **El Aichi** (CDA) spreekt zijn waardering uit voor het initiatief van de CU. Het CDA is groot voorstander van een toegankelijke stad voor iedereen. Toegankelijkheid wordt gemeten aan de hand van bereikbaarheid, toegankelijkheid, bruikbaarheid, vluchtmogelijkheden. Veel inwoners met een migrantenachtergrond klagen over de hulpverlening. Spreker pleit daarom voor interculturalisatie op het gebied van zorg, welzijn en financiën.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) vraagt of hij bedoelt dat alle bordjes en alle brochures vertaald zouden moeten worden.

De heer **El Aichi** (CDA) antwoordt dat interculturalisatie betekent inleven in de hulpvragen van de cliënten. Het gaat om hun referentiekader, zoals opvattingen, waarden en normen, gewoonten en tradities, opvoeding.

De heer **Spijkerman** (D66) vraagt wat dit pleidooi te maken heeft met het fysieke domein, waarop het voorstel van de heer Visser zich toespitst.

De heer **El Aichi** (CDA) heeft bereikbaarheid breder geïnterpreteerd. Veel hulpverlening is niet gestoeld op meerdere culturen. Dat werpt een drempel op voor mensen met een migrantenachtergrond.

Mevrouw **Özogul** (SP) pleit daar al elf jaar voor en zij weet ook dat de wijkteams en het CJG op dit punt vooruitgang hebben geboekt. Zij vraagt wat de heer El Aichi daarvan vindt.

De heer **El Aichi** (CDA) leest in alle stukken dat de sociale wijkteams en de CJG in ontwikkeling zijn. Hij pleit voor een meer interculturele hulpverlening.

De voorzitter roept de commissie op om de bespreking te beperken tot het voorstel van de CU.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vindt het eigenlijk schandalig dat een dergelijk initiatief in deze tijd nog nodig is. Pas als er iemand vastzit in een lift, wordt er aandacht aan besteed, terwijl dit natuurlijk van tevoren bedacht had moeten worden. Trots kan zich aansluiten bij een groot aantal punten in het voorstel van de heer Visser, zoals de toegankelijkheid voor rolstoelen van openbare toiletten en stembureaus. Trots pleit ervoor om met deze beide punten te beginnen en ervoor te zorgen dat alle stembureaus bij het komende referendum voor iedereen toegankelijk zijn. In reactie op de opmerking van de heer Spijkerman over 1 miljoen euro extra in de kadernota, pleit Trots ervoor om in plaats daarvan de afwaardering van het onderhoudsniveau gewoon helemaal terug te draaien.

De heer **Spijkerman** (D66) kent het bedrag niet maar hij is het met de heer Van den Raadt eens dat de openbare ruimte buitengewoon belangrijk is en hij is dan ook blij met iedere stap in de goede richting.

De voorzitter geeft het woord aan de heer Visser voor een reactie op de bijdrage van de andere fracties.

De heer **Visser** (CU) stelt dat zijn initiatiefnota beoogt de onnodige drempels voor gehandicapten te slechten en dat hij zich daarbij vooral richt op de fysieke toegankelijkheid. Hij bedankt zijn collegae voor hun positieve reacties. Ook hij vindt dat de reactie van het college wat lang op zich heeft laten wachten en dat het wat mager is maar hij begrijpt ook de opmerking van de VVD dat de gemeente geen onredelijke eisen kan opleggen aan ondernemers. Hij verwacht echter heel wat te kunnen bereiken met positieve prikkels, zoals ook D66 betoogde. Net als de SP vindt hij dat de gemeente om te beginnen het goede voorbeeld moet geven. In antwoord op de vraag van D66 over straatophoging legt hij uit dat het technisch gezien vaak de gemakkelijkste en goedkoopste oplossing is om niet de drempel te verlagen maar de stoep te verhogen. Hij kan de kosten niet precies berekenen maar hij verwacht dat die marginaal zijn. Hij stelt voor om aan het eind van het jaar het resterende budget op onderhoud daarvoor in te zetten. Er is echt laag hangend fruit te plukken, zoals de PvdA voorstelt. Interculturalisatie van de hulpverlening vindt hij een apart onderwerp; hij laat een reactie daarop over aan het college.

De voorzitter wijst erop dat het college formeel geen rol speelt bij dit voorstel. Hij hoort echter dat de wethouder toch graag even wil reageren.

De heer **Visser** (CU) zal de punten die het college overneemt, niet aan de raad voorleggen. Een aantal andere voorstellen zal hij wel aan de raad voorleggen.

Mevrouw **Sterenbergh** (VVD) vraagt of hij bereid is om te laten berekenen wat de uitvoering van zijn voorstellen (per voorstel) zou kosten, voordat hij het voorstel aan de raad voorlegt.

De heer **Visser** (CU) heeft veel voorstellen gedaan die alleen om een aanpassing van de dagelijkse praktijk vragen en dus niet veel geld kosten. Met betrekking tot de drempels heeft hij geadviseerd om restbudgetten aan het eind van het jaar te benutten. Hij overweegt zelfs om alleen die dingen aan de raad voor te leggen die geen geld kosten. Hij is blij met de toezeggingen van het college, onder andere met betrekking tot het nieuwe convenant Binnenstad. Hij wacht de resultaten af. De Participatieraad wijst terecht op allerlei dimensies van toegankelijkheid (zoals ook het CDA deed) maar het advies is op zich heel helder. Spreker kan dat advies volledig omarmen en de reactie van het college vindt hij dan ook teleurstellend. Wat het college ook allemaal noemt, de toegankelijkheid is daarmee nog niet geregeld. In het HIOR (Handboek inrichting openbare ruimte) wordt veel te weinig aandacht besteed aan toegankelijkheid en Haarlem voldoet op veel punten nog niet aan het VN-verdrag. Spreker verwacht daarom veel meer actie van het college. Hij vindt de onderbouwing van het college zwak.

De heer **Spijkerman** (D66) is het ermee eens dat papier op zich geen oplossing is. Hij is het wel met het college eens dat er al een transformatieprogramma is dat onder andere tot doel heeft om kwetsbare mensen zo goed mogelijk te laten meedoen. Hij vraagt of de heer Visser daarnaast eerst nog een extra plan wil of dat hij vooral wil dat het college aan de slag gaat.

De heer **Visser** (CU) wil natuurlijk vooral aan de slag gaan maar hij (en ook de Participatieraad) constateert dat er hiaten zijn die wel degelijk aandacht verdienen. Het voorstel focust zich weliswaar op de binnenstad maar de toegankelijkheid van Schalkwijk blijft ook erg achter. Spreker roept het college op om een inventarisatie te maken en alle zaken die gemakkelijk op te lossen zijn, dan ook aan te pakken. De wethouder zegt toe dat er een onderzoek wordt gedaan naar een 'toegankelijkheidsapp'. Spreker wil graag weten wanneer dat klaar is. Hij is teleurgesteld over de reactie op de stembureaus, temeer omdat de wet eist dat 100% van de stembureaus toegankelijk moet zijn. Wat spreker betreft zou dat ook moeten gelden voor scholen.

De voorzitter vraagt de heer Visser zijn betoog af te ronden en aan te geven of en hoe hij zijn voorstel naar de raad wil brengen.

De heer **Visser** (CU) erkent dat bedrijven en scholen hun eigen verantwoordelijkheid hebben maar hij verwacht desondanks wat meer inzet van het college. Hij gelooft ook niet dat alle gemeentelijke voorzieningen volledig toegankelijk zijn. Hij roept het college nogmaals op om het in kaart te brengen. Hij zal een besluit formuleren dat het college stimuleert om aan de slag te gaan want het antwoord van het college vindt hij teleurstellend en het heeft veel te lang op zich laten wachten.

De voorzitter concludeert dat de heer Visser een aangepast voorstel aan de raad zal voorleggen.

De heer **Van den Raadt** (Trots) brengt in herinnering dat verschillende scholen in Haarlem tonnen aan subsidiegeld krijgen voor onderhoud. Hij stelt voor om toegankelijkheidseisen te stellen bij de subsidieverlening. Hij vraagt wat de heer Visser daarvan vindt.

De heer **Visser** (CU) is het volledig eens met de heer Van den Raadt.

De voorzitter geeft het woord aan de wethouder voor een reactie.

Wethouder **Botter** is het in hoofdlijnen eens met het merendeel van de opmerkingen. Hij maakt een vergelijking met de VS en constateert dat ook Nederland steeds van maatwerk naar collectieve voorzieningen gaat. Die verandering is gaande en het is goed dat er aandacht besteed wordt aan dit onderwerp. Hij betreurt het dat het antwoord van het college zo lang op heeft zich heeft laten wachten en hij kan zich voorstellen dat de collegereactie niet is wat de heer Visser had gehoopt. Dat betekent niet dat het college het onderwerp niet serieus neemt en er niet mee bezig is, maar het gaat stap voor stap. In reactie op de opmerkingen over de andere vormen van toegankelijkheid zegt hij dat hij in de afgelopen periode heel veel aandacht besteed heeft aan informatievoorziening in het sociale domein. Dat neemt niet weg dat hij ook op dit terrein zijn verantwoordelijkheid zal nemen. Het idee om een coördinerend wethouder te benoemen voor toegankelijkheid lijkt hem een goed idee voor een volgende collegeperiode. Hij geeft toe dat de achterstand in de openbare ruimte een punt van zorg is. Daar wordt aan gewerkt maar niet alles kan tegelijk. Je moet nu eenmaal roeien met de riemen die je hebt.

De voorzitter vraagt wanneer de heer Visser zijn aangepaste voorstel verwacht in de raad te brengen.

De heer **Visser** (CU) zal proberen het zo snel mogelijk aan te passen maar hij denkt niet dat de eerstvolgende raadsvergadering haalbaar is.

Mevrouw **Sterenbergh** (VVD) verzoekt de Visser nogmaals om contact op te nemen met de wethouder en de ambtenaren met betrekking tot een financiële onderbouwing.

7. Discussie verbetering vrouwenopvang

De voorzitter geeft een korte inleiding. Het punt is op verzoek van de commissie geagendeerd. Op 10 mei 2017 heeft een raadsmarkt plaatsgevonden over dit onderwerp. Het doel van de bespreking is om verbeterpunten mee te geven aan de wethouder. Hij geeft het woord aan mevrouw Simsek.

Mevrouw **Simsek** (CDA) brengt in herinnering dat dit onderwerp eerder aan de orde is geweest. Zij bedankt mevrouw Özogul en mevrouw Jacobsz voor het organiseren van de raadsmarkt. Het CDA heeft eerder kritiek geuit op een aantal aspecten. Spreekster is blij te kunnen constateren dat de wethouder snel aan de slag is gegaan met de input van deze commissie. De nazorg, een van de kritiekpunten van het CDA, blijft echter een punt van zorg. Uit het verslag van de raadsmarkt blijkt dat vrouwen soms langer in de opvang moeten blijven omdat er geen andere mogelijkheden voor hen zijn. Het is natuurlijk onwenselijk dat vrouwen (vooral met kinderen) op straat belanden maar er moet wel nagedacht worden over mogelijke trajecten, vooral in samenwerking met betrokken partners, zoals wijkteams. Spreekster vraagt hoe de voortgang hiervan gemonitord wordt en hoe het college ervoor gaat zorgen dat vrouwen op de juiste manier worden begeleid, totdat zij op eigen kracht verder

kunnen. Het CDA is tevreden over de reactie van het college met betrekking tot de aspecten hygiëne en schulden.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) complimenteert de organisatoren met de zeer zinvolle raadsmarkt, waar ook problematiek uit de praktijk naar voren kwam, zoals het ontbreken van een integrale gezinsfinanciering. Spreekster zal daarvoor samen met de heer Spijkerman (D66) een initiatiefvoorstel maken. Deze brief gaat nog in op de verwervingsstrategie maar dat is inmiddels een subsidierelatie geworden. Spreekster vraagt de wethouder in te gaan op de input voor die subsidierelatie. Zij is blij dat vrouwen de opvang niet langer verlaten met een hogere schuld dan die zij hadden bij aankomst en zij is tevreden over de toelichting over de uitzetting. De uitstroom is heel erg belangrijk want er is behoefte aan vrouwenopvang. Tijdens de behandeling in januari 2017 heeft de VVD vragen gesteld over de toezichthoudende rol van de gemeente. Nu leest spreekster dat er contact onderhouden wordt met de Cliëntenraad. Zij vraagt of de gemeente zelf deelneemt aan dat overleg, zodat zij de vinger aan de pols kan houden. Het lijkt haar wenselijk om de lijnen voorlopig kort te houden. Tot slot vindt de VVD het fijn dat de wethouder gehoor geeft aan de roep om een landelijke lobby.

Mevrouw **Özogul** (SP) gaat in op de volgende punten:

- De ‘eigen kracht’-methode. Tijdens de raadsmarkt heeft spreekster geïnformeerd naar de interculturele hulpverlening. Zij ziet in de praktijk dat de hulpvraag van vrouwen die onvoldoende Nederlands spreken en het hulpaanbod, ondanks alle goed intenties, elkaar niet vinden. Zij vraagt hoe dat probleem wordt aangepakt.
- Spreekster gaat niet in op de schuldenproblematiek omdat de Nationale Ombudsman bezig is met een onderzoek, maar zij wil de resultaten daarvan graag agenderen.
- De verantwoordelijkheidsvraag is heel belangrijk omdat juist daardoor het een en ander is misgegaan. Het is belangrijk dat vrouwen bij aankomst in de opvang goed op de hoogte gebracht worden van alle aspecten. Spreekster vraagt hoe dat gewaarborgd wordt.
- De wethouder schrijft dat niet de opvang maar de rechter beslist over het afpakken van kinderen. Dat klopt maar een melding bij de kindbescherming komt uiteindelijk bij de rechter en in de meeste gevallen baseert die zich op de melding van de hulpverlening, die niet getoetst of onderzocht wordt. Als de melding achteraf niet blijkt te kloppen dan blijkt terugdraaien moeilijk zo niet onmogelijk. Met andere woorden, zonder melding waren de kinderen niet afgepakt. Zij pleit voor een goede begeleiding en ondersteuning van ouders. Zij vraagt om een reactie van de wethouder.
- Het signaleren van problemen. De Cliëntenraad was er altijd al maar toch zijn er dingen misgegaan in het verleden. Spreekster vraagt waarom het zogenaamde piepsysteem nu wel zou werken. In het verleden werden klachten vaak niet serieus genomen. Ook daarop wil zij graag een reactie van de wethouder.
- De SP is voorstander van 24-uursbewaking omdat incidenten vaak ’s avonds plaatsvinden, zoals ongeoorloofd mannelijk bezoek. Er moet een punt zijn waar vrouwen te allen tijde terecht kunnen. Zij vraagt om een reactie van de wethouder.
- De SP is blij met de lobby bij de VNG.
- Tijdens de raadsmarkt kwam aan de orde dat er nog steeds een groot tekort aan sociale woningen is en het urgentiesysteem blijkt niet goed te werken. Daardoor moeten vrouwen soms veel langer in de vrouwenopvang blijven dan nodig is. Zij vraagt wat kan de gemeente kan doen om dat te voorkomen.
- Tijdens de raadsmarkt stelden oud-bewoonsters van de opvang aan de orde dat er ’s avonds geen toezicht is in de satellietwoningen maar dat er ook niets gedaan wordt met klachten over ongeoorloofd mannenbezoek van medebewoonsters. Spreekster vraagt hoe de gemeente ervoor kan zorgen dat die klachten wel serieus worden genomen.

De heer **Brander** (PvdA) benadrukt dat vrouwenopvang een specifieke vorm van opvang is die eigenlijk niet nodig zou moeten zijn. Het probleem gaat niet alleen over vrouwen in de vrouwenopvang maar over de scheve situatie die is ontstaan in een gezin. Coördinatie en aansluiting op het sociaal wijkteam zijn dan ook heel belangrijk. Spreker is dan ook zeer geïnteresseerd in het

initiatief van mevrouw Sterenberg (VVD) en de heer Spijkerman (D66). Er spelen vaak meer problemen tegelijkertijd, zoals schulden. Spreker pleit ervoor om standaard schuldhulp aan te bieden omdat de stress die schulden met zich meebrengen kan leiden tot verkeerde keuzes. Het grootste probleem blijft echter woonruimte. Als er geen sociale huurwoningen beschikbaar zijn, dan kunnen mensen niet terugkeren in de maatschappij. Dat geldt ook voor de RIBW's en daklozenopvang. Tot slot gaat hij in op de nazorg. Hij pleit ervoor dat er ook na uitstroom aandacht blijft voor de problemen die hebben gespeeld om te voorkomen dat er opnieuw problemen ontstaan. Met betrekking tot de toezichthoudende rol van de gemeente zegt hij dat de gemeente in gesprek moet gaan met cliënten en Cliëntenraad en dat niet volstaan kan worden met een papieren rapportage.

Mevrouw **Huysse** (GL) constateert dat er maatregelen genomen zijn en dat het in de meeste gevallen ook goed gaat maar dat zich ook nog steeds schrijnende gevallen voordoen. De wethouder heeft verbeteringen voorgesteld maar tijdens de raadsmarkt bleek dat met name de communicatie over de regels in de opvang nog te wensen overlaat. Ook de problemen die verslaving met zich meebrengt, kwamen aan de orde. Spreekster pleit ervoor om te zoeken naar mogelijkheden om beide groepen uit elkaar te houden. Ook de bejegening zou af en toe tot vervelende situaties leiden. Dat de begeleiding zonder kloppen binnen mag lopen bij cliënten is enerzijds begrijpelijk maar heeft wel grote gevolgen voor de privacy. GL roept het college op om informatie en communicatie beter op elkaar af te stemmen, aandacht te besteden aan de schuldenproblemen en de bewustwording over bejegening en te onderzoeken of er een oplossing is voor dames met een verslavingsprobleem. Net als de PvdA vindt ook GL huisvesting voor deze vrouwen en hun kinderen (desnoods met begeleiding) een belangrijk punt van aandacht.

Mevrouw **Dekker** (D66) sluit zich aan bij de complimenten voor de organisatoren van de raadsmarkt. Zij stelt nadrukkelijk dat het niet alleen over hulpverlening aan vrouwen gaat maar over het creëren van een veilige situatie voor mannen, vrouwen en kinderen. Dat staat ook centraal in de opvang van de Blijf Groep. D66 heeft in de vorige vergadering ingestemd met de voorstellen van het college om de opvang te verbeteren, vooral een gesprek tussen de Cliëntenraad en de Blijf Groep met aandacht voor veiligheid en vrijheid van cliënten. Zij vraagt of dit gesprek al heeft plaatsgevonden en of het heeft geleid tot structurele veranderingen. Daarnaast vindt D66 het voorkomen van stapeling van schulden belangrijk. Spreekster vindt het positief dat naar aanleiding van het onderzoek van de Nationale Ombudsman gekeken zal worden of extra inzet nodig is. Net als de VVD vindt D66 integrale gezinsfinanciering belangrijk. Signalen zouden eerder bij de gemeente terecht moeten komen en niet pas als de zaak escaleert. Daarom is spreekster blij met het periodieke overleg met de Cliëntenraad, het toetsingskader en de strakkere toezichthoudende rol van de GGD. D66 vindt het net als de PvdA belangrijk dat er samengewerkt wordt met sociale wijkteams maar spreekster voegt eraan toe dat de politie een belangrijke actor is bij veiligheidskwesties. Zij vraagt zich af of de sociale wijkteams beschikken over de juiste expertise en middelen op het gebied van huiselijk geweld.

Mevrouw **Simsek** (CDA) voegt daar nog aan toe dat ook Justitie een belangrijke rol speelt omdat er bij huiselijk geweld vaak sprake is van een contactverbod of een locatieverbod.

Mevrouw **Dekker** (D66) is het daarmee eens. In de brief staat dat het belangrijk is dat vrouwen weer kunnen integreren in hun oude omgeving maar soms is dat onmogelijk en moeten zij elders een bestaan opbouwen. Als het wel mogelijk en wenselijk is, kunnen maatschappelijke organisaties daarbij een belangrijke rol spelen. Spreekster vraagt in hoeverre een ketenaanpak in de nieuwe subsidiëring van de Blijf Groep wordt meegenomen.

De heer **Smit** (OPH) vindt dat er alleen maar goede dingen gezegd zijn in vervolg op de raadsmarkt. Hij voegt er nog twee dingen aan toe. Ten eerste de waardering voor de inzet van de heer Spijkerman en mevrouw Simsek. Ten tweede pleit hij voor uiterste terughoudendheid met voorstellen tot scheiden van kinderen van hun ouders. Hij vraagt de wethouder om dat met nadruk over te brengen aan de Blijf Groep.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vond de raadsmarkt bijzonder interessant. Hij had graag vanavond met mevrouw Van Ketel van gedachten gewisseld over haar opmerking op Facebook dat “de sprookjes van Duizend-en-een-nacht ook heel interessant waren”. Hij heeft uit het betoog van mevrouw Özogul wel ongeveer begrepen wat zij daarmee heeft bedoeld.

De heer **Brander** (PvdA) begrijpt niet waar de heer Van den Raadt het over heeft.

De heer **Van den Raadt** (Trots) bedoelt dat er overduidelijk dingen zijn die nog niet goed gaan, terwijl de raadsmarkt zich leek toe te spitsen op zaken die wel goed gaan. Spreker vond het vooral opvallend dat 33% van de vrouwen in de opvang de Nederlandse nationaliteit heeft en dat 66% van niet-Nederlandse afkomst is. Het tweede punt dat hem opviel, was dat er vrouwen in de opvang zitten die mannen op bezoek laten komen, terwijl dat niet is toegestaan. Hij hoopt dat daar iets aan gedaan wordt. De collega van wethouder Botter heeft op verzoek van Trots Haarlem toegezegd dat er ook een vrouwenopvang komt bij De Koepel. Spreker vraagt of de wethouder daar iets over kan zeggen.

De voorzitter wijst erop dat deze bespreking bedoeld is om de wethouder verbeterpunten mee te geven.

De heer **Van den Raadt** (Trots) stelt deze vraag omdat tijdens de raadsmarkt bleek dat de vrouwenopvang te kampen heeft met een capaciteitsprobleem. Verruiming van de capaciteit zou dus helpen.

De voorzitter geeft het woord aan wethouder Botter voor een reactie.

Wethouder **Botter** bedankt voor de vragen en opmerkingen. Sinds de brief (die uit januari 2017 dateert) is verschillende keren met Blijf van gedachten gewisseld. De wethouder heeft zelf geconstateerd dat er een enorm verschil is tussen de vestiging in Haarlem en die in Heemskerk, zowel qua inrichting als sfeer. De vestiging in Heemskerk zal gesloten worden maar een aantal satellietwoningen zal blijven. Die woningen zullen in de toekomst echter niet meer gebruikt worden door meerdere vrouwen tegelijk maar slechts beschikbaar zijn voor één persoon of één huishouden.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) vraagt of dat wel realistisch is, gezien het tekort aan woningen.

Wethouder **Botter** antwoordt dat die woningen gewoon niet geschikt zijn voor dubbele bewoning. In de tussentijd heeft het college ook besloten om, gelet op de beperkte ruimte die men ter beschikking heeft, de eigen bijdrage in Heemskerk te verlagen. Er heeft inmiddels een gesprek plaatsgevonden met de GGD. De GGD gaat als toezichthouder (vanuit de Wmo) nadrukkelijker toezicht houden bij Blijf. Heemskerk gaat naar verwachting in september 2017 dicht en zal het toezicht van de GGD zich richten op de andere locaties, zoals Haarlem. De veiligheid van vrouwen en kinderen staat voorop en er wordt alles aan gedaan om te zorgen voor een goede begeleiding bij de uitstroom. Taal kan een barrière zijn want 66% van de vrouwen is niet in Nederland geboren. Als vrouwen heel vaak een tolk nodig hebben, dan heeft de wethouder daar niet direct een oplossing voor. Hij overweegt wel om een flyer of een A4'tje met de belangrijkste regels te laten vertalen. Een andere oplossing zou kunnen zijn om gebruik te maken van iTranslate, een app op je telefoon.

Mevrouw **Özogul** (SP) vraagt of de wethouder er ook voor wil zorgen dat de vrouwen bij binnenkomst goed op de hoogte gebracht worden van de regels en de hulpverlening.

Wethouder **Botter** is er echt geen voorstander van om mensen langdurig te benaderen in hun eigen taal want het rijksbeleid is dat zij zo snel mogelijk Nederlands moeten leren, maar hij erkent dat soms hulp op dat punt nodig is.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) zou het onwenselijk vinden om alles te vertalen. Zij stelt voor om taallessen aan te bieden als dagbesteding.

Wethouder **Botter** vindt dat een goede suggestie. Het gebeurt ook al. Het is echter van groot belang dat in een vroeg stadium het verwachtingspatroon over en weer duidelijk is. De wethouder is ervan overtuigd dat ook een rechter niet zo maar kinderen afneemt. Daar treedt hij niet in maar hij vindt het wel belangrijk dat mensen in een vroeg stadium gewaarschuwd worden voor de sancties die volgen als zij volharden in slecht gedrag. Hij vindt dat de vragen van mevrouw Özogul voor een deel al bij de behandeling van het rapport aan de orde zijn geweest. Hij zou graag wat meer tijd krijgen om resultaten te bereiken. Er is overleg met andere gemeenten om te zorgen dat niet opnieuw een intake hoeft te worden gedaan als vrouwen naar een andere gemeente gaan. De problematiek van de woonruimte is verreweg het grootste knelpunt op dit moment. Haarlem heeft 300 tot 500 woningen tekort voor de meest kwetsbare mensen. De Koepel is daar geen oplossing voor. De wethouder zal aan de slag gaan met alle input die vandaag gegeven is.

Mevrouw **Özogul** (SP) had nog een vraag gesteld over 24-uursbewaking. Zij vindt het vooral belangrijk dat er 's avonds een aanspreekpunt is, mocht er een incident plaatsvinden.

Mevrouw **Dekker** (D66) had nog gevraagd of het gesprek tussen de Cliëntenraad en de Blijf Groep al heeft plaatsgevonden en hoe de aandachtspunten verwerkt zullen worden. Zij zou graag de toezegging krijgen dat de betrokkenheid van de sociale wijkteams meegenomen wordt in de verdere uitwerking.

Wethouder **Botter** zegt toe dat de commissie binnen 14 dagen een brief krijgt, waarin een aantal punten terugkomt die verwerkt zullen in de verweringsstrategie (subsidiërelatie) om ervoor te zorgen dat signalering en informatievoorziening goed geborgd zijn.

Mevrouw **Özogul** (SP) herinnert zich dat de wethouder in januari 2017 beloofd heeft dat niemand op straat gezet wordt, voordat er iets geregeld is. Zij vraagt of dat nu geregeld is.

Wethouder **Botter** antwoordt dat dit punt twee commissies geleden al aan de orde is geweest.

De voorzitter rondt het onderwerp af en schorst de vergadering voor enkele minuten.

8. Collegebesluit “Het gebruik van rubbergranulaat als instrooimateriaal bij toplaagrenovaties en de aanleg van voetbalkunstgrasvelden continueren”

De voorzitter heropent de vergadering en deelt mee dat zich drie insprekers hebben aangemeld voor dit agendapunt. Hij geeft het woord aan de heer Booij.

De heer **Booij** vindt dat kiezen voor doorgaan met rubbergranulaat betekent kiezen voor doorgaan met onzekerheid en ongerustheid bij de ouders. Toen hij als vader op zoek ging naar een club voor zijn oudste zoon, was gras of kunstgras niet leidend. Hij had geen idee wat de samenstelling was van de zwarte korrels. Inmiddels hebben de Zembra-reportage en de onderzoeken van het RIVM tot veel onzekerheid geleid. Het RIVM geeft toe niet alle stoffen in SBR onderzocht te hebben. De stoffen die wel onderzocht zijn, zijn schadelijk voor het milieu. De niet onderzochte stoffen kunnen immuunziekten tot gevolg hebben. Er zijn alternatieven, zoals kurk, ook al doet de VSG-matrix veronderstellen dat kurk niet de juiste materie is. Den Haag, Amsterdam en de KNVB hebben inmiddels gekozen voor kurk. Kurk is wellicht bij aanschaf duurder maar ook saneringskosten moeten meegenomen worden omdat rubbergranulaat leidt tot milieuverontreiniging. Het meest verontrustende voor ouders is echter dat rubbergranulaat veel mogelijk schadelijke stoffen bevat en de meeste experts (ook het RIVM) zeggen dat de effecten daarvan pas over tientallen jaren zichtbaar worden. Daarom vindt spreker dat natuurlijke alternatieven een kans moeten krijgen. Hij wijst op de Facebookpagina van bezorgde ouders “Kom van het gras af” en spreekt de hoop uit dat de raad de juiste beslissing neemt en het college adviseert om het besluit terug te draaien en niet verder te gaan met SBR, een afvalproduct dat geen serieuze optie zou moeten zijn in deze tijd.

Mevrouw **Honing** is al bijna 25 jaar bestuurslid van United Davo, een vereniging voor softbal en voetbal met ruim 300 leden. Twee jaar geleden heeft de vereniging een aanvraag gedaan voor het

vernieuwen van het kunstgrasveld met rubbergranulaat. De vereniging beschikt slechts over één gras- en één kunstgrasveld die beide intensief gebruikt worden. De leden waren dan ook blij met de honorering van de aanvraag, ook al was op dat moment het onderzoek naar rubbergranulaat nog in volle gang. Drie bestuursleden hebben zich in alle beschikbare rapporten verdiept en overleg gepleegd met ouders. De ouders vertrouwen op de bevindingen van het bestuur en de gemeente. Een van de bestuursleden heeft zich bovendien uitvoerig laten informeren over alle alternatieven en de voor- en nadelen daarvan. Het bestuur van United Davo is overtuigd van de keuze voor rubbergranulaat en verzoekt daarom de commissie Samenleving om de vervanging van de toplaag van het kunstgrasveld niet langer te vertragen. De onderzoeken zijn voltooid. Het doel is veilig. De gebruikers worden uitvoerig geïnformeerd. Tijd is inmiddels wel een factor (want half september 2017 begint de competitie weer) maar dit is nadrukkelijk niet de reden waarom United Davo instemt met het gebruik van rubbergranulaat.

De heer **Rutte** is voorzitter van Onze Gazellen, wat hem betreft de leukste vereniging in Haarlem-Noord. De eerste uitzending van Zembla had grote impact. De vereniging heeft daarop heel open gecommuniceerd over deze zaak op haar website en Facebookpagina. Het aantal reacties van bezorgde ouders bleef echter beperkt. De tweede uitzending van Zembla had nauwelijks reacties tot gevolg. Er is een objectieve vergelijking gemaakt in de VSG-matrix tussen rubbergranulaat, TPE en kurk. Het bestuur van Onze Gazellen is niet deskundig en laat de keuze dan ook graag aan deskundigen over, zoals het RIVM. Spreker is er in ieder geval niet van overtuigd dat rubbergranulaat minder goed is dan de andere materialen. Het bestuur van Onze Gazellen kan zich uitstekend vinden in het voorgenomen besluit van het college. Het bestuur heeft voldoende objectieve informatie om dit besluit te kunnen ondersteunen en kan geen argumenten bedenken waarom kurk of TPE een beter alternatief zou zijn.

De voorzitter geeft de commissie gelegenheid tot het stellen van vragen aan de insprekers.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt aan de heer Rutte wanneer hij alle argumenten op tafel had.

De heer **Rutte** antwoordt dat het bestuur van Onze Gazellen de matrix net als de commissie recent heeft gekregen maar dat ook daarvoor al heel veel informatie naar buiten was gekomen. Zijn bestuur is echter eerder geneigd om te vertrouwen in een vooraanstaand instituut als het RIVM.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt aan mevrouw Honing of bij de goedkeuring van de aanvraag van United Davo al bekend was welke toplaag gebruikt zou worden.

Mevrouw **Honing** antwoordt daarop ontkennend.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt vervolgens aan haar wanneer de wethouder en de SRO zich voor hetzelfde product hebben uitgesproken als het bestuurslid dat zich zelf goed had laten informeren.

Mevrouw **Honing** antwoordt dat dit begin april 2017 was.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vraagt aan de heer Booi of hij in het vervolg bij de keuze van een verenging voor een van zijn kinderen rekening gaat houden met het materiaal dat gebruikt wordt als infill en of SBR een reden kan zijn om een vereniging niet te kiezen.

De heer **Booi** kent ouders die zelfs zo ver gaan dat zij hun kinderen uitwedstrijden niet laten spelen, als die plaatsvinden op een veld met rubbergranulaat maar hijzelf gaat zo ver nog niet, maar misschien in de toekomst wel.

De heer **Van den Raadt** (Trots) weet dat Den Haag ervoor kiest om voor 80 velden kurk te gebruiken en dat Ajax ook voor kurk kiest. Hij vraagt aan de heer Booi of hij begrijpt dat hier in Haarlem vastgehouden wordt aan rubbergranulaat.

De heer **Booij** begrijpt dat niet. Hij denkt dat bijvoorbeeld kurk een beter alternatief is. Hij vindt het veelzeggend dat Den Haag en Ajax voor kurk kiezen. Hij denkt dat zij onzekerheid willen uitsluiten en dat zij zich goed hebben laten voorlichten over (de technische aspecten van) kurk.

De heer **Azannay** (GL) neemt aan dat de heer Booij gelezen heeft in de nota van het college dat ook kurk heel veel nadelen kent. Hij vraagt of de heer Booij contact heeft gezocht met verenigingen die ervaring hebben met kurk en wat hun bevindingen zijn.

De heer **Booij** heeft geen contact gezocht met verenigingen om informatie in te winnen over kurk. Onder de bezorgde ouders zitten ook mensen met kennis op dit gebied; kurk schijnt inderdaad nadelen te hebben als niet voor de juiste versie gekozen wordt.

De heer **Azannay** (GL) ziet de heer Rutte nee schudden. Hij vraagt waarom.

De heer **Rutte** antwoordt dat hij weliswaar niet beschikt over de technische kennis om een goede beoordeling te kunnen geven maar hij heeft evenmin kennis van de beweegredenen van Den Haag om te kiezen voor kurk. Hij weet wel dat kurk soms na een flinke regenbui al weer aangevuld moet worden. Het is een natuurproduct; daar zit dus variatie in. Bovendien moeten er waarschijnlijk bomen voor gekapt worden. Hij benadrukt dat elk materiaal voor- en nadelen heeft.

De **voorzitter** gaat over tot behandeling van het onderwerp. Hij waarschuwt de heer Van den Raadt dat hij geen spreektijd meer heeft.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) wijst erop dat een duidelijke vergelijking is gemaakt op basis van onderzoeken. Bij de Wmo wordt in dergelijke gevallen gekozen voor de goedkoopste, meeste adequate voorziening. Uit de tabel blijkt dat rubbergranulaat de goedkoopste, meest adequate voorziening is. Het lijkt de VVD dan ook niet meer dan redelijk om hiermee voortgang te maken en ervoor te zorgen dat de velden snel klaar zijn om bespeeld te worden.

De heer **Azannay** (GL) vraagt of de kosten het enige aspect is dat meetelt voor de VVD.

Mevrouw **Sterenber** (VVD) heeft aangegeven dat er onderzoek is gedaan, zoals dat ook gebeurt bij bijvoorbeeld de keuze voor een traplift. De VVD kiest op grond daarvan voor rubbergranulaat.

Mevrouw **Özogul** (SP) heeft zich verdiept in het rubbergranulaat en begrijpt de zorgen van de ouders. Onderzoeken geven geen eenduidig oordeel over risico's voor de gezondheid. Zij heeft moeite met granulaat, juist omdat het gezondheidsrisico niet duidelijk is en omdat zij zich verantwoordelijk voelt. Zij zal het bespreken in haar fractie maar de SP kiest in ieder geval niet voor goedkoop maar veilig.

De heer **Spijkerman** (D66) sluit zich aan bij de woorden van de heer Rutte. D66 is benaderd door mensen die zich terecht zorgen maken. Die ouders zijn op zoek naar wat leidend is in dit vraagstuk. Niemand hier aan tafel heeft evenveel kennis als het RIVM en de Europese wetenschappers maar er zit evenmin iemand aan tafel die weet waarom sommige organisaties kiezen voor kurk. D66 heeft vertrouwen in het oordeel van deskundigen. Zij zeggen dat rubbergranulaat veilig is en dat de twee andere vulmiddelen nog niet voldoende onderzocht zijn. Op termijn zou kunnen blijken dat kurk net zo veel risico met zich meebrengt als rubbergranulaat. Hij pleit ervoor om vertrouwen te hebben in de deskundigen, ook al begrijpt hij de zorgen.

De heer **Smit** (OPH) is het voor een groot deel eens met de heer Spijkerman. Voor OPH is het een gegeven dat rubber geen natuurproduct is maar mogelijk wel een milieubelasting kan zijn. Er zijn echter in Nederland heel veel velden met rubbergranulaat. Zelfs als Haarlem niet langer rubbergranulaat zou gebruiken, zou dat niet veel effect hebben op het totaal. Spreker maakt zich grote zorgen over de milieubelasting van rubbergranulaat. Hij weet te weinig en hij is bezorgd maar hij gaat nu niets tegenhouden. Hij hoopt dat de wethouder wil toezeggen dat hij continu de ontwikkelingen zal

blijven volgen en hij hoopt dat binnen afzienbare tijd zal blijken dat Haarlem de juiste keuze heeft gemaakt.

De heer **Brander** (PvdA) kan zich goed vinden in de woorden van de heer Smit. Veiligheid en onzekerheid zijn belangrijke aspecten maar er is wel gedegen onderzoek gedaan. Hij is niet deskundig op dit gebied en moet dus vertrouwen op gerenommeerde instituten en de wijsheid van de wethouder. Andere materialen kunnen ook veiligheidsrisico's met zich meebrengen, zoals schimmels en bacteriën in kurk. De PvdA kan zich vinden in het oordeel van het college maar net als de heer Smit pleit de PvdA ervoor om de ontwikkelingen nauwlettend te volgen en bereid te zijn om in te grijpen, indien nodig.

De heer **Azannay** (GL) begrijpt dat het college de lijn van het RIVM volgt omdat er volgens het RIVM geen gezondheids- of milieurisico's zijn. Als dat zo is, dan begrijpt hij alle ophef niet en dan vraagt hij zich af waarom rubbergranulaat in de VS verboden is, waarom België, Den Haag en Utrecht afscheid nemen van rubbergranulaat. Spreker vraagt of de wethouder contact heeft gehad met wethouders in Den Haag en Utrecht of dat hij zich alleen heeft gebaseerd op het onderzoek van het RIVM. In de nota staat dat kurk beperkt beschikbaar is en dat de prijs hoog is door de toegenomen vraag. Spreker vraagt waarop de wethouder deze conclusie baseert.

De heer **Brander** (PvdA) vraagt waarom de heer Azannay zelf denkt dat het college dit doet.

De heer **Azannay** (GL) zet grote vraagtekens bij het milieueffect. Bovendien wordt als nadeel van rubbergranulaat genoemd dat het materiaal zich verspreidt in de omgeving. Hij vindt het bovendien veelbetekenend dat een land als de VS een product verbiedt.

De heer **Brander** (PvdA) vraagt hoe de heer Azannay dan kijkt naar de risico's van bijvoorbeeld kurk die ook genoemd worden.

De heer **Azannay** (GL) antwoordt dat het allemaal technische aspecten betreft. Daarom verwijst hij naar Den Haag, dat al sinds 2007 bezig is met ander infill-materiaal. RIVM verbiedt om eten te nuttigen op velden met rubbergranulaat, terwijl dat natuurlijk moeilijk te voorkomen is met kinderen. Hij vindt het al met al gevaarlijk spul.

De heer **El Aichi** (CDA) vraagt of de heer Azannay vindt dat de wethouder onverantwoorde risico's neemt met rubbergranulaat.

De heer **Azannay** (GL) heeft gevraagd of de wethouder iets weet van ervaringen van andere gemeenten. Hij geeft als voorbeeld asbest dat aanvankelijk gezien werd als heel goed en goedkoop maar dat achteraf levensgevaarlijk bleek te zijn. Hij vraagt zich af of het college wel het juiste besluit heeft genomen.

De heer **El Aichi** (CDA) vraagt wat volgens de heer Azannay het juiste besluit is.

De heer **Azannay** (GL) zou het liefst zien dat Haarlem zelf ervaring gaat opdoen met andere materialen. Hij hoopt dat de wethouder bereid is om in overleg te gaan met andere gemeenten.

De heer **El Aichi** (CDA) vraagt of de heer Azannay zich realiseert dat ook kurk nadelen heeft.

De heer **Azannay** (GL) denkt dat kurk minder nadelen heeft omdat het een natuurlijk product is.

De heer **Brander** (PvdA) brengt daar tegenin dat asbest ook een natuurlijk materiaal is.

De heer **Azannay** (GL) sluit zijn betoog af met de klacht dat rubbergranulaat bij warm weer stinkt. Rubbergranulaat geeft bij warmte dampen af die hinderlijk zijn voor omwonenden. Hij vraagt zich af wat dat dan betekent voor de spelers op het veld. Hijzelf zou gekozen hebben voor ander materiaal.

De heer **Van den Raadt** (Trots) begint met een reactie op de opmerking van D66 dat niemand hier aan tafel zoveel kennis heeft als het RIVM. Dat klopt, maar het RIVM zegt zelf ook niet over alle kennis te beschikken. De heer Spijkerman zegt dat rubbergranulaat veilig is. Spreker kan hem echter niet vragen waar dat staat want de heer Spijkerman heeft geen spreektijd meer.

De heer **El Aichi** (CDA) vraagt waar Trots Haarlem zelf voor kiest.

De heer **Van den Raadt** (Trots) antwoordt dat Trots Haarlem zou kiezen voor kurk. Over een week komt er een rapport over nanodeeltjes. Spreker pleit ervoor om in ieder geval daarop te wachten want rubbergranulaat is na enkele maanden door slijtage al verworpen tot nanodeeltjes. In dit stuk wordt bovendien zo maar een norm verlaagd. Als rubbergranulaat veilig zou zijn, dan was dat niet nodig geweest. Spreker heeft voorafgaand aan de vergadering drie vragen ingeleverd. Hij voegt er nu nog twee aan toe.

- De gemeente Den Haag heeft in 2006 besloten om geen SBR meer te gebruiken en heeft sinds 2016 alle 80 velden met kurkkorrels ingestrooid. Als kurk de beste keuze is voor Den Haag, waarom dan niet voor Haarlem?
- Ajax vervangt deze zomer op het jeugdcomplex De Toekomst alle SBR-velden door kurk. De ondergrond van deze velden moet gesaneerd worden omdat zink en olie uit de SBR de grond verontreinigd hebben (kosten 50.000 toe 100.000 euro). Als SBR het beste is voor Haarlem, waarom kiest Ajax daar dan niet voor?

De heer **Spijkerman** (D66) gebruikt zowel Den Haag als Ajax als autoriteiten. De heer Azannay doet hetzelfde. Het RIVM concludeert in een rapport dat rubbergranulaat veilig is maar dan vinden beide heren het autoriteitsargument niet relevant. Hij vindt dat Ajax en Den Haag niet gelijkgesteld kunnen worden aan het RIVM.

De heer **Van den Raadt** (Trots) stelt Ajax en Den Haag zelfs boven het RIVM want het RIVM vindt dat er minstens een onderzoek van 12 jaar nodig is, alvorens er conclusies getrokken kunnen worden. Als rubbergranulaat veilig zou zijn, waarom moest de norm dan naar beneden bijgesteld worden?

De heer **Spijkerman** (D66) is het volledig met de heer Van den Raadt eens dat er nu nog geen zekerheid geboden kan worden maar datzelfde geldt ook voor kurk.

De heer **Van den Raadt** (Trots) vindt dat in de matrix bewust toegewerkt wordt naar een keuze voor rubbergranulaat. Hij is het niet eens met de VVD die zegt dat het goedkoper is want dat geldt alleen voor de aanschaf. Hij pleit ervoor dat de wethouder ook denkt aan de 'total costs of ownership' en bijvoorbeeld saneringskosten. Hij wijst nogmaals op de slijtage van rubbergranulaat, waardoor het nanodeeltjes worden en het rapport daarover. Als Haarlem ervoor kiest om rubbergranulaat te gebruiken, dan pleit spreker ervoor om ervoor te zorgen dat er geen kinderen op spelen.

Mevrouw **Sterenbergh** (VVD) wijst erop dat dit een collegebesluit is. Het besluit is al genomen. Zij stelt voor dat de heer Van den Raadt artikel 38-vragen stelt, temeer omdat hij al lang door zijn spreektijd heen is.

De voorzitter geeft tot slot het woord aan de heer El Aichi.

De heer **El Aichi** (CDA) wijst erop dat volgens onafhankelijke milieuonderzoeken geen risico's of nadelige effecten bekend zijn voor grond- of oppervlaktewater bij het gebruik van rubbergranulaat op kunstgrasvelden. Aangezien er nog weinig bekend is over andere materialen, kiest het CDA voor rubbergranulaat.

De voorzitter geeft het woord aan wethouder Snoek voor een reactie.

Wethouder **Snoek** bedankt de insprekers en de commissie voor het debat. Hij vindt het geen gemakkelijke discussie en ook geen gemakkelijk besluit. Hij kent de emoties. De discussie vanavond gaat over een vervangingsinvestering en niet over gezondheidsrisico's. Als hij twijfel zou hebben over de gezondheidsrisico's dan zou de discussie gelden voor alle velden en dan zouden alle velden vervangen worden. Wat het college betreft is het gezondheidsvraagstuk beantwoord door het RIVM, de KNVB, de VSG en Europees onderzoek. Hij kent geen onderzoeksrapporten die gezondheidsrisico aantonen. De gemeenten delen hun ervaringen wel degelijk binnen de VSG, de G32, landelijk en op Europees niveau. Sommige gemeenten kiezen voor rubbergranulaat en sommige voor ander materiaal. De wethouder weet niet waarom zij dat gedaan hebben maar er wordt wel degelijk over gesproken in VSG-verband. De discussie van vanavond gaat over duurzaamheid, speelbaarheid en kosten-baten. Vooral op het punt van duurzaamheid is er geen duidelijk beter alternatief uitgekomen. Er zijn wel vragen over de speelbaarheid van de alternatieven, met name van kurk. Pas helemaal aan het eind komen kosten-baten aan de orde. De wethouder begrijpt dan ook de formulering van de VVD. Op basis van deze getrapte argumentatie (gezondheid, duurzaamheid, speelbaarheid en kosten-baten) heeft het college ervoor gekozen om voor de komende vervangingsinvesteringen door te gaan met rubbergranulaat. De wethouder heeft het voorgenomen besluit besproken met de verenigingen. De verenigingen hebben aangegeven geen bezwaar te hebben tegen die keuze. De wethouder zal deze discussie goed blijven monitoren. Het besluit is bovendien niet voor altijd genomen want als er aanleiding is om over te gaan op een alternatief, dan komt hij terug bij de commissie. In antwoord op de vragen zegt de wethouder nogmaals dat er wel degelijk afgestemd wordt binnen de VSG. Hij heeft zelf geprobeerd de G32 collectief een besluit te laten nemen maar dat is helaas niet gelukt. Het college heeft ook gekeken naar onderhoudskosten. Tot slot zegt de wethouder dat rubbergranulaat gemeten moet worden en dat het vervangen moet worden, zodra de stukjes kleiner zijn dan de toegelaten 5 mm.

De voorzitter wijst erop dat alleen PvdA, CDA, VVD en OPH nog spreektijd hebben en dat langdurige discussie niet zinvol is omdat het een collegebesluit betreft. De wethouder heeft het besluit toegelicht. De raad kan alleen nog moties indienen. Hij stelt voor om iedereen nog gelegenheid te geven voor een korte reactie. Aldus wordt besloten.

De heer **Azannay** (GL) heeft twee vragen gesteld die onbeantwoord zijn gebleven. Hij heeft geïnformeerd naar de stankoverlast en naar het advies van het RIVM om geen voedsel te nuttigen op de velden. Hij wil weten wat hij aan de burgers moet vertellen.

De heer **Van den Raadt** (Trots) had van tevoren vragen ingediend maar juist die vragen zijn onbeantwoord gebleven. Een van zijn vragen had betrekking op de Wet bodembescherming. Hij vraagt of de wethouder zijn vragen alsnog schriftelijk wil beantwoorden. Tot slot pleit hij er nogmaals voor om een week te wachten, totdat het grootschalige onderzoek over nanodeeltjes beschikbaar is. Trots Haarlem zal zeker met een motie komen.

Wethouder **Snoek** zegt tegen de heer Azannay dat hij zijn eigen woorden zal moeten vinden net als de wethouder om het aan mensen uit te leggen. In reactie op de specifieke vraag over stankoverlast bij hitte zegt de wethouder dat DSK juist een keuze gemaakt heeft voor de omwonenden. Hete dagen, waarop rubbergranulaat stinkt, zijn echter heel beperkt in Nederland. De wethouder weet dat er op een aantal velden niet gegeten mag worden. Hij vindt dat verenigingen verstandig moeten omgaan met dat soort zaken maar dat dit niet alleen geldt voor rubbergranulaat. De wethouder zegt toe de resterende vragen van Trots Haarlem schriftelijk te beantwoorden. Op de vraag om nog een week met de uitvoering te wachten zegt hij dat het een collegebevoegdheid is en dat hij zich gehouden heeft aan de toezegging om te wachten totdat hij met de commissie gesproken zou hebben. De verenigingen willen/kunnen niet langer wachten op de uitvoering. De wethouder constateert dat er een meerderheid van de raad voor dit besluit is en hij zal dan ook overgaan tot uitvoering en niet opnieuw wachten op een motie of een volgend onderzoek.

De heer **Van den Raadt** (Trots) heeft niet gevraagd te wachten op een motie maar wel om te wachten op het onderzoek over nanodeeltjes.

De voorzitter sluit de behandeling.

9. Bereikbaarheid voorzieningen doelgroep 18-23

De voorzitter constateert dat dit agendapunt, gezien het late tijdstip, doorschuift naar de volgende cyclus en dus niet naar de volgende vergadering.

De heer **Smit** (OPH) vraagt of daarbij een reactie van de Participatieraad is gepland.

Wethouder **Snoek** is er door de Participatieraad op gewezen dat de raad niet om een advies is gevraagd. Nu het doorgeschoven wordt, zou de Participatieraad alsnog in de gelegenheid gesteld kunnen worden om advies uit te brengen. Dat zou de wethouder kunnen toezeggen.

Mevrouw **Sterenberg** (VVD) is het daarmee niet eens. Zij stelt voor het te bespreken zoals het nu voorligt.

De voorzitter vraagt welke fracties het willen bespreken zoals het nu op de agenda staat.

De heer **Smit** (OPH) vraagt of er een ongevraagd advies bijgevoegd mag worden.

De voorzitter antwoordt daarop bevestigend. Hij constateert dat een meerderheid er de voorkeur aan geeft om het normaal te bespreken. Aldus wordt besloten.

10. Rondvraag

De voorzitter geeft het woord aan mevrouw Huysse.

Mevrouw **Huysse** (GL) deelt mee dat GL verontrustende berichten heeft ontvangen over het Kinder & Jeugd Traumacentrum (KJTC). Er is op dit moment een wachtlijst van een jaar. GL vindt dat een ongewenste situatie. GL stelt de volgende vragen aan de wethouder:

- Is de wethouder op de hoogte van deze situatie?
- Hoe gaat de wethouder ervoor zorgen dat er snel hulp geboden wordt, als een kind in een crisissituatie een beroep doet op hulp?

GL dringt erop aan dat de wethouder de commissie nader informeert over de stappen die genomen worden om de situatie snel te verbeteren, een structurele oplossing waarbij rekening gehouden wordt met de groeiende vraag naar ondersteuning.

Wethouder **Snoek** is bekend met de oplopende wachttijden maar niet dat het een jaar zou zijn. Aanbieders zijn verplicht hun wachttijden te publiceren en volgens publicatie zou de wachttijd nu 9 weken zijn en voor behandeling 11 weken. Er heeft op 15 mei 2017 al een gesprek plaatsgevonden tussen de gemeente Haarlem en het KJTC. Op uiterlijk 29 mei 2017 moet een verbeterplan zijn aangeleverd. De wethouder zegt toe de punten uit het verbeterplan met de commissie te delen.

11. Agenda komende commissievergadering(en)

De voorzitter geeft gelegenheid voor agenderingsverzoeken.

De heer **El Aichi** (CDA) stelt voor de beantwoording raadsvragen ex. art. 38-vragen van het CDA over ouderenmishandeling (3.1) te agenderen omdat het CDA de beantwoording niet voldoende vindt.

De voorzitter constateert dat een meerderheid van de commissie zijn verzoek steunt.

Mevrouw **Dekker** (D66) stelt voor de toezegging analyse terugval pgb's (2.1) te agenderen omdat ook in andere gemeenten blijkt dat het aantal aanvragen en toekenningen steeds verder terugloopt, onder andere vanwege de hoge administratieve lasten.

De voorzitter constateert dat ook dit verzoek wordt gesteund. Hij wijst erop dat het niet in de volgende cyclus maar in de cyclus daarna zal worden geagendeerd.

Mevrouw **Dekker** (D66) herinnert zich dat er nog een onderzoek loopt naar het pgb-beleid.

De voorzitter zal kijken of het gevoegd behandeld kan worden.

12. Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering om 23.05 uur.

Haarlem

Raadsstuk

Onderwerp: Vervangingsinvesteringen Investeringsplan Sport 2017
BBV nr: 2016/592316

1. Inleiding

In het Investeringsplan (IP) zijn middelen beschikbaar voor vervangingsinvesteringen van de sportvelden, gemeentelijke opstallen en kleedgebouwen op gemeentelijke (buiten) sportcomplexen de toplagen van natuurgras- en kunstgrasvelden.

De kredieten voor de vervangingsinvesteringen sportvelden uit het Investeringsplan 2016-2021 voor de jaarschijf 2017 betreffen IP stelposten met budgetbevoegdheid van de raad (categorie C investeringen) en worden na besluitvorming beschikbaar gesteld aan het college.

2. Voorstel aan de raad

Het college stelt de raad voor:

1. een krediet van € 1.035.866 excl. btw beschikbaar te stellen voor de vervangingsinvesteringen van de sportvelden in 2017.
2. daartoe vooruitlopend op de actualisatie van het IP 2016-2021 de restant kredieten uit de IP-posten 81.06 en 81.28 voor jaarschijf 2016 en beschikbaar krediet voor jaarschijf 2017 op deze IP posten vrij te geven ter besteding.
3. tot uitvoering van de vervangingsinvesteringen van de drie voetbal kunstgrasvelden over te gaan nadat het college een keuze heeft gemaakt voor het soort instrooi materiaal op de (voetbal)kunstgrasvelden en de raadscommissie hierover heeft geïnformeerd.
4. op grond van de economische en financiële belangen van de gemeente (artikel 10, tweede lid aanhef en onder b van de Wet openbaarheid van bestuur) de voorlopig door het college opgelegde geheimhouding op grond van artikel 25, derde lid van de Gemeentewet in zijn eerstvolgende vergadering te bekrachtigen voor de bijlage B behorend bij het raadsvoorstel.
5. de geheimhouding voor de bijlage B behorend bij het raadsvoorstel op te heffen na gunning van de werken.

3. Beoogd resultaat

Realiseren van kwalitatief goed onderhouden sportaccommodaties.

4. Argumenten

Kredieten uit het Investeringsplan Sport sluiten aan op programmabegroting 1

Kredieten voor investeringen in sportaccommodaties dragen bij aan programma 1 'maatschappelijke participatie' binnen het beleidsveld Onderwijs en Sport om Haarlemmers in de gelegenheid te stellen tot regelmatig te bewegen en te sporten (programmadoelstelling 1.1.3)

Sportaccommodaties zijn belangrijk onderdeel van de basisinfrastructuur van de stad

Op goed onderhouden sportaccommodaties kunnen Haarlemmers niet alleen sporten, maar ook samenkomen en elkaar ontmoeten. Sociale netwerken zijn van groot belang voor de maatschappelijke en sociale participatie van personen, waaronder kwetsbare groepen. Sport als middel wordt hiervoor ingezet.

Eerder vrijgeven van kredieten sportvelden uit de jaarschijven 2016 en 2017 noodzakelijk

De actualisatie van het Investeringsplan 2016-2021 vindt bij behandeling van de Kadernota plaats in mei 2017. Vanwege de aanbesteding/gunningsprocedure en de realisatie van de IP werken is dit besluitmoment te laat om vóór de start van het voetbal- en hockeyseizoen (medio augustus 2017) de voetbal- en hockeyvelden op te leveren. Vooruitlopend op deze actualisatie worden de restantkredieten

uit jaarschijf 2016 en beschikbare kredieten in jaarschijf 2017 binnen de stelposten IP 81.06 en IP 81.28 uit het vastgestelde IP Sport 2016-2021 vrij gegeven ter besteding.

Uitgaven investeringen zijn gedekt

De uitgaven voor de vervangingsinvesteringen van de sportvelden voor 2017 zijn gedekt uit de jaarschijven 2016 en 2017 binnen de IP posten 81.06 en IP 81.28. Hierbij is uitgegaan van het gebruik van rubbergranulaat als instrooi materiaal voor de drie voetbalvelden.

Uitsplitsing van het totaalbedrag naar de werkzaamheden per sportcomplex wordt in de vertrouwelijke bijlage B ex art 25 Gemeentewet gegeven.

Jaarschijf 2017

Locatie	Soort werkzaamheden
v.d.Aart/OG kunstgras veld 1	vervangen kunstgras toplaag
Oost. de Br./Geel-Wit trainingsveld	ombouw natuurgras naar kunstgrasveld
ZwimmersIn/United Davo kunstgrasveld	vervangen kunstgras toplaag
HMC Saxenburg kunstgrasveld 1	vervangen kunstgras toplaag zand ingestrooid veld
HMC Saxenburg kunstgrasveld 2	vervangen kunstgras toplaag

Economisch- financieel belang om de kredieten sportvelden niet openbaar te maken

De gemeente heeft economisch en financieel belang (als bedoeld in artikel 10, tweede lid aanhef en onder b van de Wet openbaarheid van bestuur WOB, lid 2 b) bij het niet openbaar maken van de kredieten voorafgaand aan de gunning van de diverse werken. Hiermee wordt het risico beperkt dat externe partijen de aanneemsom toerekenen naar de beschikbaar gestelde kredieten.

Het college heeft in dit verband de voorlopige geheimhouding opgelegd op bijlage B op grond van artikel 25, tweede lid van de Gemeentewet. Deze voorlopig opgelegde geheimhouding dient door de raad in zijn eerstvolgende raadsvergadering te worden bekrachtigd op basis van artikel 25, derde lid van de Gemeentewet. De geheimhouding kan door de raad worden opgeheven na gunning.

Uitkomst onderzoek gezondheidsrisico 's kunstgrasvelden van het RIVM

Uit het onderzoek van het RIVM in december 2016 is gebleken dat kunstgrasvelden met rubbergranulaat ingestrooid veilig gebruikt kunnen worden door sporters. Het ministerie VWS, de KNVB, Vereniging Sport en Gemeenten (mede namens VNG), en GGD GHOR hebben het advies van RIVM overgenomen.

Het onderzoek van de Vrije Universiteit (VU) over de risico's van rubbergranulaat voor zebravisjes geeft ten opzichte van de rapportage van het RIVM geen aanvullende inzichten.

Uitstellen vervangingen voetbal kunstgrasvelden

De VSG inventariseert voor- en nadelen van de diverse soorten instrooi materiaal op kunstgras (ook wel infillsoorten genoemd). De resultaten worden in maart verwacht. Ook de kosten van de verschillende infillsoorten worden dan duidelijk. Op basis hiervan wordt een keuze gemaakt door het college. Een schrijven hierover wordt naar verwachting eind maart aan de raadscommissie ter informatie aangeboden. Hierna wordt tot uitvoering van de vervangingsinvesteringen voetbalvelden voor United Davo, Onze Gezellen en Geel Wit overgegaan.

Het is hierdoor mogelijk dat de gerenoveerde voetbalvelden niet vóór start van het voetbalseizoen beschikbaar zijn. Bij vertraging (in de start) van de renovatiewerkzaamheden kunnen United Davo en Onze Gezellen uitwijken naar nabij gelegen andere velden in Haarlem.

Eigen verenigingsbijdrage Hockeyvereniging Saxenbrug is voorwaarde voor ombouw tot waterveld
Hockeyvereniging Saxenbrug wil graag één van haar twee velden ombouwen tot een waterveld. Het andere veld blijft een zand ingestrooid hockeyveld waarvan de toplaag moet worden gerenoveerd. Overeenkomstig de besluitvorming over (semi)watervelden van hockeyvereniging Haarlem (zie raadsbesluit (2016/91318)) wordt hockeyvereniging Saxenburg ook de mogelijkheid gegeven haar wens tot de aanleg van een waterveld te vervullen onder dezelfde voorwaarden, zoals de bekostiging van de meerkosten voor de aanleg van en het onderhoud van een (semi) waterveld wat betreft de onderbouw en toplaag. Gelet op een eigen verenigingsbijdrage is aan MHC Saxenburg toegezegd de komende 5 jaar geen (semi) watervelden te financieren uit het Investeringsplan zonder een gelijke verenigingsbijdrage.

Omdat de hockeyvelden niet met rubbergranulaat zijn ingestrooid, kan de renovatie van deze twee velden worden uitgevoerd. Door tijdige besluitvorming wordt gestart met planvoorbereiding (aanbesteding /gunning) en realisatie van de twee hockeyvelden. Hierdoor kunnen de hockeyvelden vóór start van het hockeyseizoen (augustus 2017) opgeleverd zijn.

Ombouw natuurgras trainingsveld Geel Wit naar kunstgras

Er is een noodzaak om het natuurgras trainingsveldje te voorzien van kunstgras. Met de ombouw naar een kunstgrasveld met meer bespelingsuren kan de vereniging de trainingsuren inroosteren passend bij de 25% ledengroei van de afgelopen 3 jaar.

5. Risico's en kanttekeningen

Uitgaven renovatie kunstgras voetbalvelden niet gedekt bij eventueel keuze voor andere instrooi materiaal

Nadere afweging met betrekking tot het instrooi materiaal op de voetbal kunstgrasvelden kan er toe leiden dat de kosten voor de vervangingsinvesteringkosten voor het kunstgrasveld United Davo, het kunstgrasveld van Onze Gezellen en de ombouw van het trainingsveld van Geel Wit hoger uitvallen dan het resterende gereserveerde krediet (€ 630.314). In dit geval wordt een separaat raadsbesluit voorgelegd.

Investerings kunstgrasvelden United Davo en Onze Gezellen urgent

Uit de keuringstaten van de kunstgrasvelden United Davo en Onze Gezellen blijkt dat een ondergrens bijna bereikt is wat betreft bespeelbaarheid. Er is een noodzaak vanuit veiligheidsredenen om de vervanging van deze twee velden zo spoedig mogelijk te realiseren na duidelijkheid over de keuze voor het instrooi materiaal op kunstgras voetbalvelden.

6. Uitvoering

Aanbesteding en oplevering

Na besluitvorming start SRO Kennemerland BV als opdrachtnemer met de aanbesteding / gunning van de werken. SRO Kennemerland dient na de aanbesteding gemeente Haarlem te melden aan wie is gegund en voor welke aanneemsom. SRO Kennemerland is hierbij gebonden aan het gemeentelijk inkoop en aanbestedingsbeleid van gemeente Haarlem en daarbij horende algemene voorwaarden, naast de nationale en internationale wet- en regelgeving voor inkoop en aanbesteding. Na gunning van de werken heeft de raad de geheimhouding ex artikel 25 van de Gemeentewet voor de bijlage B behorend bij dit raadsvoorstel op.

Communicatie gebruikers sportaccommodaties

SRO Kennemerland informeert genoemde verenigingen over het genomen raadsbesluit. Zij maakt met deze verenigingen afspraken over de uitvoering van de werkzaamheden, de oplevering en de communicatie naar de leden.

7. Bijlagen

Met deze nota worden de volgende openbare bijlage A en vertrouwelijke bijlage B beide ex. Art 25 Gemeentewet meegestuurd:

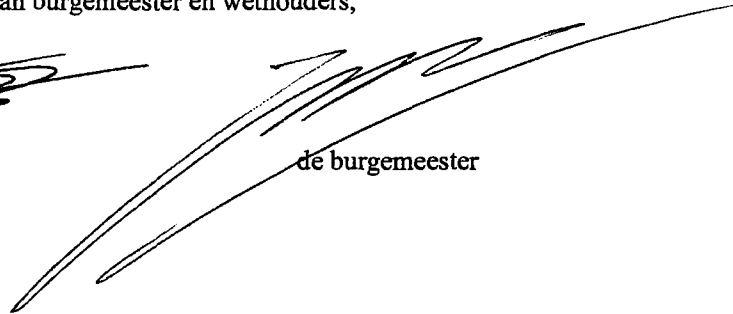
Bijlage A: Toelichting investeringen sportvelden jaarschijf 2017

Bijlage B: Invulling stelposten IP 81.06 en IP 81.28 jaarschijf 2017 (geheim)

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris

de burgemeester

8. Raadsbesluit

De raad der gemeente Haarlem,

Gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders

Besluit

1. een krediet van € 1.035.866 excl. btw beschikbaar te stellen voor de vervangingsinvesteringen van de sportvelden in 2017.
2. daartoe vooruitlopend op de actualisatie van het IP 2016-2021 de restant kredieten uit de IP-posten 81.06 en 81.28 voor jaarschijf 2016 en beschikbaar krediet voor jaarschijf 2017 op deze IP posten vrij te geven ter besteding.
3. tot uitvoering van de vervangingsinvesteringen van de drie voetbal kunstgrasvelden over te gaan nadat het college een keuze heeft gemaakt voor het soort instrooimateriaal op de (voetbal)kunstgrasvelden en de raadscommissie hierover heeft geïnformeerd.
4. op grond van de economische en financiële belangen van de gemeente (artikel 10, tweede lid aanhef en onder b van de Wet openbaarheid van bestuur) de voorlopig door het college opgelegde geheimhouding op grond van artikel 25, derde lid van de Gemeentewet in zijn eerstvolgende vergadering te bekrachtigen voor de bijlage B behorend bij het raadsvoorstel.
5. de geheimhouding voor de bijlage B behorend bij het raadsvoorstel op te heffen na gunning van de werken.

Gedaan in de vergadering van (wordt ingevuld door de griffie)

De griffier

De voorzitter

BIJLAGE 2

Schriftelijke correspondentie / communicatie t.a.v. gebruikers

Haarlem

Gemeente Haarlem

drs. Merijn Snoek

Wethouder Jeugd, Onderwijs en Sport

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Datum 6 oktober 2016
Ons kenmerk
Contactpersoon C. Tempelman
Doorkiesnummer 023-5115112
E-mail ctempelman@haarlem.nl
Onderwerp kunstgrasvelden

Geachte bestuursleden,

Het televisieprogramma Zembla heeft gisteravond aandacht besteed aan het gebruik van rubbergranulaat. Een bepaalde stof in de korrels wordt ter discussie gesteld door een aantal deskundigen. Deze is volgens hen kankerverwekkend. Ik kan me voorstellen dat het programma bij u of uw leden vragen en ongerustheid oproept. Ik hecht er daarom aan u te informeren over het gebruik van rubbergranulaat in Haarlem.

In Haarlem wordt rubbergranulaat gestrooid op kunstgrasvelden bij vereniging en trapveldjes in woonwijken. Deze rubberkorrels zorgen ervoor dat het kunstgrasveld dezelfde eigenschappen krijgt als een gewoon natuurgrasveld, zodat de bal niet te snel rolt en niet te hoog stuitert. Daarnaast wordt het kunstgras beter geschikt voor slidings.

Het materiaal

Rubbergranulaat is fijn gemalen rubber. Dit wordt veelal gemaakt van oude rubberproducten zoals versnipperde autobanden, die op deze wijze worden herbruikt worden. De stof waar het over gaat, wordt gebruikt bij het produceren van autobanden. Het geeft het rubber stevigheid en elasticiteit. Deze stof zit in veel dingen die we elke dag gebruiken, bijvoorbeeld in elastiekjes. De RIVM heeft de stof recent toegevoegd aan de lijst van stoffen die mogelijk kankerverwekkend zijn.

Onderzoek

Door de Europese commissie is aan het ECHA (European Chemicals Agency) opdracht gegeven om onderzoek te doen naar de samenstelling van de stoffen van rubbergranulaat en de effecten hiervan op de gezondheid van mensen. De uitkomst is nog niet bekend, de resultaten van het onderzoek worden rond februari 2017 verwacht.

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden
Stadhuis, Grote Markt 2 Haarlem - Telefoon 14023

Haarlem

2

Op verzoek van het ministerie is in 2008 door het RIVM onderzoek gedaan naar de veiligheid van rubbergranulaat. Uit dit onderzoek blijkt dat de korrels geen risico's met zich meebrengen voor de gezondheid van mensen die sporten op kunstgrasvelden.

De situatie in Haarlem

In Haarlem gebruiken we rubbergranulaat dat moet voldoen aan het keurmerk van Milieukeur. Met dit keurmerk, dat sinds 2011 wordt gebruikt, worden milieu- en gezondheidseisen aan de korrels gesteld. Het gaat hierbij onder meer over eisen aan het product ten aanzien van kankerverwekkende stoffen.

Op basis van het RIVM-advies én de eisen die via het Milieukeurmerk worden opgelegd, is in Haarlem voor het gebruik van het rubbergranulaat op kunstgrasvelden gekozen. Dit rubbergranulaat wordt overigens in bijna alle gemeenten in Nederland gebruikt.

Vervolg

Naar aanleiding van de uitkomsten van het onderzoek dat nu door de Europese Commissie is geïnitieerd, bepalen we welke consequenties dit heeft voor het gebruik van rubbergranulaat op onze kunstgrasvelden. Wij wachten met spanning de resultaten van dit onderzoek af.

Heeft u vragen naar aanleiding van dit bericht, neem dan contact op met sport@haarlem.nl. Voor meer informatie verwijst ik u naar de website van de VSG: <http://sportengemeenten.nl/dossiers/kunstgras-en-gezondheid/>

Met vriendelijke groet

Merijn Snoek

Haarlem

Gemeente Haarlem

drs. Merijn Snoek
Wethouder Jeugd, Onderwijs en Sport

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Datum 11 oktober 2016
Ons kenmerk STZ/JOS 2014/406161
Contactpersoon sport@haarlem.nl
Doorkiesnummer 5112
E-mail sport@haarlem.nl
Onderwerp stand van zaken kunstgrasvelden / update

Geachte schoolbesturen,

Naar aanleiding van het gesprek tussen de VSG, de KNVB en het RIVM dat gisteren heeft plaatsgevonden bericht VSG het volgende:

In de vergadering heeft het RIVM nogmaals benadrukt dat sporten op rubber ingestrooid kunstgras gewoon mogelijk is. KNVB en Vereniging Sport en Gemeenten steunen deze opvatting en hebben volledig vertrouwen in het RIVM. Het onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS en zal eind 2016 worden opgeleverd. Zodra de onderzoeksopzet gereed is, zal deze voor iedereen online worden gepubliceerd.

In samenwerking met de KNVB zullen alle rubber ingestrooide kunstgrasvelden in kaart worden gebracht en wordt ook gekeken naar andere rubber ingestrooide velden, zoals sommige playgrounds. Naast een literatuurstudie waarin wordt gekeken naar de resultaten van diverse internationale onderzoeken, zullen van 50 tot 100 velden monsters worden genomen om de samenstelling van de infill te controleren op schadelijke stoffen voor de volksgezondheid. Vereniging Sport en Gemeenten blijft volledig aangehaakt bij het onderzoek en zal haar medewerking verlenen waar gewenst en mogelijk is.

In Haarlem volgen we de landelijke (beleids-) lijn. We blijven de ontwikkelingen rond de aangekondigde onderzoeken op de voet volgen en informeren u steeds wanneer daar aanleiding toe is.

Wij vertrouwen erop u hiermee voorlopig voldoende te hebben geïnformeerd,

Met vriendelijke groet,

Merijn Snoek

Haarlem

Gemeente Haarlem

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Aan de bestuurders van de buitensportverenigingen

Datum 16 december 2016
Ons kenmerk STZ/JOS 2016/506737
Contactpersoon sport@haarlem.nl
Doorkiesnummer 5115090
E-mail sport@haarlem.nl
Onderwerp stand van zaken kunstgrasvelden / update

Geachte sportbestuurders,

Middels deze brief informeer ik u over de komende publicatie van het RIVM rapport met betrekking tot het onderzoek naar mogelijke gezondheidsrisico's van het gebruik van rubbergranulaat.

De publicatie van het rapport is voorzien in de week van 19 december. De wetenschappelijke onderbouwing volgt dan enkele weken later. Ervan uitgaande dat volgende week de uitkomsten inderdaad bekend worden, stel ik voor om daags na de bekendmaking met elkaar af te stemmen. Dit kan in eerste instantie met de klankbordgroep buitensportaccommodaties.

Afhankelijk van de uitkomst nodigen wij de verenigingen graag uit voor een breder overleg eind januari.

VSG heeft samen met de KNVB afgesproken in de eerste weken na de bekendmaking van de rapportage nauw contact met elkaar te houden. Dit heeft tot doel om waar nodig gemeenten en clubs te ondersteunen bij eventuele knelpunten.

Wij informeren u zodra meer bekend is.

Met vriendelijke groet,

i.o.

C.M. van Liefland

Mw. C.A.M. Laan
Hoofd afdeling Jeugd, Onderwijs, Sport

Haarlem

Gemeente Haarlem, Stadszaken

Jeugd, Onderwijs en Sport

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Datum 17 februari 2017
Ons kenmerk 201790818
Contactpersoon M. Termond
Doorkiesnummer
E-mail sport@haarlem.nl
Onderwerp update rubbergranulaat
Bijlage standpunt RIVM d.d. 16022017

Geachte sportbestuurders,

Op 22 december jl. heeft een overleg plaatsgevonden tussen wethouder Snoek en vertegenwoordigers van de voetbalverenigingen naar aanleiding van het onderzoek van het RIVM naar eventuele gezondheidsrisico's van rubbergranulaat. Er is toen afgesproken u regelmatig te informeren over de stand van zaken. Naar aanleiding van een uitzending van het programma Zembra, woensdag 15 februari jl., hechten wij eraan de volgende informatie met u te delen.

In de uitzending is een onderzoek gepresenteerd van de VU. Hierin werden onder andere voorlopige resultaten getoond van proefjes met zebravisjes. Het RIVM zegt hier vandaag onder andere over:

...Het RIVM heeft onderzocht in welke mate stoffen uit het rubbergranulaat vrijkomen en hoe sporters met die stoffen in contact komen. Daarbij zijn de meest informatieve kwantitatieve zoogdier-studies gebruikt om de vertaling te kunnen maken naar effecten voor de mens. In vergelijking met die kwantitatieve zoogdierstudies geeft het huidige onderzoek van de VU geen aanvullende inzichten voor wat betreft de risicoschatting voor de mens...

In de bijlage treft u het gehele standpunt van RIVM van vandaag.

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden
Stadhuis, Grote Markt 2 Haarlem - Telefoon 023 5113000 - Fax 023 5113441

Aanpak Haarlem

Zoals eerder vermeld volgen wij nauwgezet de landelijke en internationale ontwikkelingen rond rubbergranulaat. De Vereniging Sport en Gemeenten geeft vandaag aan het standpunt van o.a. RIVM, GGD GHOR en de KNVB te volgen dat het spelen op met rubber ingestrooid kunstgras veilig is om op te spelen.

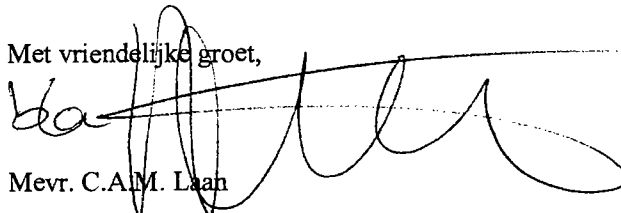
Momenteel bereidt VSG een overzicht voor van wat op dit moment bekend is over de diverse vormen van infill. Gebaseerd op deze berichtgeving van de VSG kijken wij naar huidig rubbergranulaat, de kunststof variant TPE en de kokos/kurk optie. Langs vier lijnen bekijken we de voor- en nadelen van deze drie varianten wat betreft:

- de levensduur en onderhoudsmogelijkheden (vervanging, etc.)
- de bespeelbaarheid (stuiteren, rollen, etc.)
- de relatie met gezondheid,
- en milieueffecten

Op basis hiervan kan een summier omschrijving over de kosten van de verschillende varianten gegeven worden, omdat deze kosten per locatie (bestaande situatie, type ondergrond, etc.) verschillen. Wij verwachten dat uiterlijk in de eerste helft van maart hierover meer bekend wordt. Op dat moment zullen wij u opnieuw informeren.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan kunt u uw vraag of (terug) belverzoek mailen naar sport@haarlem.nl. Ook kunt u voor meer informatie en vragen de website van de KNVB raadplegen.

Met vriendelijke groet,

Mevr. C.A.M. Laan

Reactie RIVM op onderzoek VU naar effect rubbergranulaat op embryo's van zebrevissen

Een team onder leiding van Prof. Jacob de Boer heeft onderzoek gedaan naar de effecten van stoffen die uitlogen uit rubbergranulaat. De VU maakt hierbij gebruik van zebrevissen-embryo's. Het RIVM is gevraagd om een reactie op dit onderzoek in relatie tot de conclusie dat het verantwoord is om te sporten op kunstgrasvelden ingestrooid met rubbergranulaat.

Het RIVM heeft contact gezocht met het onderzoeksteam van de VU en gevraagd om een toelichting op het onderzoek. Daaruit blijkt:

- Er is geen afgeronde publicatie of rapportage
- Er zijn geen ruwe meetgegevens beschikbaar gesteld, omdat aan een publicatie wordt gewerkt
- Het betreft een aantal testen, van beperkte omvang en van kwalitatieve aard waaruit, ook naar het oordeel van de onderzoekers, op dit moment geen kwantitatieve conclusies zijn te trekken
- Er is veel rubbergranulaat aan water toegevoegd; dat is vervolgens langdurig intensief geschud. Daardoor is er veel uitloging (hogere concentraties in het extract), die naar het oordeel van RIVM niet representatief is voor veldomstandigheden
- Er worden wél duidelijk effecten op de zebrevissen-embryo's gevonden; de embryo's komen niet tot ontwikkeling
- Er is geen informatie beschikbaar over de stoffen of de combinatie van stoffen die de geconstateerde effecten op de embryo's kunnen verklaren

Wat leert dit onderzoek ons?

- Er logen stoffen uit (SBR-)rubbergranulaat
- Er komen organische stoffen vrij, niet alleen PAK's
- Het is niet duidelijk in hoeverre de bio-actieve stoffen zware metalen betreffen
- Deze stoffen kunnen schadelijk zijn voor organismen, zoals zebrevissen. Voor sommige stoffen, zoals zink, zijn zebrevissen veel gevoeliger dan mensen.

Dit komt overeen met het RIVM onderzoek.

Het RIVM neemt het VU-onderzoek serieus. Het onderzoek geeft nieuw inzicht, maar het inzicht is onduidelijk omdat we niet weten om welke stoffen het gaat en in hoeverre de situatie in de proef relevant is voor de blootstelling voor de mens. Dergelijk onderzoek kan resultaten geven over de schadelijkheid van de stoffen die uitlogen uit rubbergranulaat voor het milieu. Het VU zebrevissen-onderzoek kan ook relevante informatie geven over schadelijke effecten op de mens, maar dit kan pas beoordeeld worden als meer en kwantitatieve informatie voorhanden is.

Het RIVM heeft onderzocht in welke mate stoffen uit het rubbergranulaat vrijkomen en hoe sporters met die stoffen in contact komen. Daarbij zijn de meest informatieve kwantitatieve zoogdier-studies gebruikt om de vertaling te kunnen maken naar effecten voor de mens. In vergelijking met die kwantitatieve zoogdierstudies geeft het huidige onderzoek van de VU geen aanvullende inzichten voor wat betreft de risicoschatting voor de mens.

Gemeente Haarlem

[Home](#) > [Nieuws en actualiteiten](#) > [Update rubberkorrels](#)

Update rubberkorrels

17 februari 2017

Op 15 februari is in het televisieprogramma Zembla aandacht gegeven aan het onderzoek van de Vrije Universiteit (VU) over de risico's van rubbergranulaat voor mensen.

In het onderzoek werden onder andere voorlopige resultaten getoond van proefjes met zebravisjes.

Het RIVM zegt hier onder andere over dat het RIVM heeft onderzocht in welke mate stoffen uit het rubbergranulaat vrijkomen en hoe sporters met die stoffen in contact komen. Daarbij zijn de meest informatieve kwantitatieve zoogdier-studies gebruikt om de vertaling te kunnen maken naar effecten voor de mens. In vergelijking met die kwantitatieve zoogdierstudies geeft het huidige onderzoek van de VU geen aanvullende inzichten voor wat betreft de risicoschatting voor de mens.

Aanpak Haarlem

De gemeente blijft nauwgezet de landelijke en internationale ontwikkelingen rond rubbergranulaat volgen. De Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) geeft op 16 februari aan het standpunt van o.a. RIVM, GGD GHOR en de KNVB te volgen dat het spelen op met rubber ingestrooid kunstgras veilig is om op te spelen.

De VSG bereidt een overzicht voor van wat op dit moment bekend is over de diverse vormen van het instrooien van kunstgras (infill). Gebaseerd op deze berichtgeving van de VSG kijken wij naar huidig rubbergranulaat, de kunststof variant TPE en de kokos/kurk optie. Langs vier lijnen beoordelen we deze drie varianten op :

- de levensduur en onderhoudsmogelijkheden (vervanging, etc.)
- de speelbaarheid (stuiteren, rollen, etc.)
- de relatie met gezondheid
- en milieueffecten

Op basis hiervan kan een summiere omschrijving over de kosten van de verschillende varianten gegeven worden. Deze kosten verschillen per locatie (bestaande situatie, type ondergrond, etc.) verschillen. Uiterlijk in de eerste helft van maart is hierover meer bekend. Op dat moment worden sportverenigingen, scholen en inwoners opnieuw geïnformeerd.

[Lees de volledige reactie van het RIVM op rivm.nl](#)

Haarlem

Gemeente Haarlem, Stadszaken

Jeugd, Onderwijs en Sport

Retouradres: Stadhuis, Postbus 511 2003 PB Haarlem

Datum 17 februari 2017
Ons kenmerk STZ/JOS 2017/90818
Contactpersoon M. Termond
Doorkiesnummer
E-mail sport@haarlem.nl
Onderwerp update rubbergranulaat
Bijlage standpunt RIVM d.d. 16022017

Geachte schoolbestuurders,

Naar aanleiding van een uitzending van het programma Zembla, woensdag 15 februari jl., hechten wij eraan de volgende informatie met u te delen.

In de uitzending is een onderzoek gepresenteerd van de VU. Hierin werden onder andere voorlopige resultaten getoond van proefjes met zebraisjes. Het RIVM zegt hier vandaag onder andere over:

...Het RIVM heeft onderzocht in welke mate stoffen uit het rubbergranulaat vrijkomen en hoe sporters met die stoffen in contact komen. Daarbij zijn de meest informatieve kwantitatieve zoogdier-studies gebruikt om de vertaling te kunnen maken naar effecten voor de mens. In vergelijking met die kwantitatieve zoogdierstudies geeft het huidige onderzoek van de VU geen aanvullende inzichten voor wat betreft de risicoschatting voor de mens...

In de bijlage treft u het gehele standpunt van RIVM van vandaag.

Aanpak Haarlem

Zoals eerder vermeld volgen wij nauwgezet de landelijke en internationale ontwikkelingen rond rubbergranulaat. De Vereniging Sport en Gemeenten geeft vandaag aan het standpunt van o.a. RIVM, GGD GHOR en de KNVB te volgen dat het spelen op met rubber ingestrooid kunstgras veilig is om op te spelen.

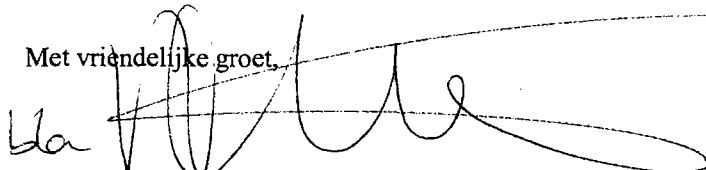
Momenteel bereidt VSG een overzicht voor van wat op dit moment bekend is over de diverse vormen van infill. Gebaseerd op deze berichtgeving van de VSG kijken wij naar huidig rubbergranulaat, de kunststof variant TPE en de kokos/kurk optie. Langs vier lijnen bekijken we de voor- en nadelen van deze drie varianten wat betreft:

- de levensduur en onderhoudsmogelijkheden (vervanging, etc.)
- de bespeelbaarheid (stuiten, rollen, etc.)
- de relatie met gezondheid,
- en milieueffecten

Op basis hiervan kan een summier omschrijving over de kosten van de verschillende varianten gegeven worden, omdat deze kosten per locatie (bestaande situatie, type ondergrond, etc.) verschillen. Wij verwachten dat uiterlijk in de eerste helft van maart hierover meer bekend wordt. Op dat moment zullen wij u opnieuw informeren.

Mocht u naar aanleiding van deze brief vragen hebben dan kunt u uw vraag of (terug) belverzoek mailen naar sport@haarlem.nl. Ook kunt u voor meer informatie en vragen de website van de KNVB raadplegen.

Met vriendelijke groet,

Handwritten signature of Mevr. C.A.M. Laan, consisting of a stylized 'la' followed by a large, flowing signature.

Mevr. C.A.M. Laan

Reactie RIVM op onderzoek VU naar effect rubbergranulaat op embryo's van zebavissen

Een team onder leiding van Prof. Jacob de Boer heeft onderzoek gedaan naar de effecten van stoffen die uitlogen uit rubbergranulaat. De VU maakt hierbij gebruik van zebavissen-embryo's. Het RIVM is gevraagd om een reactie op dit onderzoek in relatie tot de conclusie dat het verantwoord is om te sporten op kunstgrasvelden ingestrooid met rubbergranulaat.

Het RIVM heeft contact gezocht met het onderzoeksteam van de VU en gevraagd om een toelichting op het onderzoek. Daaruit blijkt:

- Er is geen afgeronde publicatie of rapportage
- Er zijn geen ruwe meetgegevens beschikbaar gesteld, omdat aan een publicatie wordt gewerkt
- Het betreft een aantal testen, van beperkte omvang en van kwalitatieve aard waaruit, ook naar het oordeel van de onderzoekers, op dit moment geen kwantitatieve conclusies zijn te trekken
- Er is veel rubbergranulaat aan water toegevoegd; dat is vervolgens langdurig intensief geschud. Daardoor is er veel uitloging (hogere concentraties in het extract), die naar het oordeel van RIVM niet representatief is voor veldomstandigheden
- Er worden wél duidelijk effecten op de zebavissen-embryo's gevonden; de embryo's komen niet tot ontwikkeling
- Er is geen informatie beschikbaar over de stoffen of de combinatie van stoffen die de geconstateerde effecten op de embryo's kunnen verklaren

Wat leert dit onderzoek ons?

- Er logen stoffen uit (SBR-)rubbergranulaat
- Er komen organische stoffen vrij, niet alleen PAK's
- Het is niet duidelijk in hoeverre de bio-actieve stoffen zware metalen betreffen
- Deze stoffen kunnen schadelijk zijn voor organismen, zoals zebavissen. Voor sommige stoffen, zoals zink, zijn zebavissen veel gevoeliger dan mensen.

Dit komt overeen met het RIVM onderzoek.

Het RIVM neemt het VU-onderzoek serieus. Het onderzoek geeft nieuw inzicht, maar het inzicht is onduidelijk omdat we niet weten om welke stoffen het gaat en in hoeverre de situatie in de proef relevant is voor de blootstelling voor de mens. Dergelijk onderzoek kan resultaten geven over de schadelijkheid van de stoffen die uitlogen uit rubbergranulaat voor het milieu. Het VU zebavis-onderzoek kan ook relevante informatie geven over schadelijke effecten op de mens, maar dit kan pas beoordeeld worden als meer en kwantitatieve informatie voorhanden is.

Het RIVM heeft onderzocht in welke mate stoffen uit het rubbergranulaat vrijkomen en hoe sporters met die stoffen in contact komen. Daarbij zijn de meest informatieve kwantitatieve zoogdier-studies gebruikt om de vertaling te kunnen maken naar effecten voor de mens. In vergelijking met die kwantitatieve zoogdierstudies geeft het huidige onderzoek van de VU geen aanvullende inzichten voor wat betreft de risicoschatting voor de mens.

Haarlem

Datum 10 mei 2017
Ons kenmerk STZ/JOS 2014/406161
Contactpersoon sport@haarlem.nl
Doorkiesnummer
E-mail sport@haarlem.nl
Onderwerp bijeenkomst sportbestuurders
Bijlage VSG vergelijking alternatieven infill

Geachte sportbestuurders,

Op 1 mei jl. hebben wij in het bijzijn van wethouder Merijn Snoek gesproken over de uitkomsten van de vergelijking van de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) naar alternatieve vormen van instrooi materiaal. Tijdens dit gesprek hebben de aanwezige verenigingen zich niet negatief uitgesproken over het continueren van rubbergranulaat op de kunstgrasvelden.

Het besluit over het type 'infill' was uitgesteld omdat het college de resultaten van een vergelijking naar alternatieve typen instrooi materiaal wilde afwachten. De vergelijking is gedaan omdat eerder vragen waren opgeworpen ten aanzien van eventuele gezondheidsrisico's bij het spelen op kunstgras met als 'infill' rubbergranulaat. De vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om voor een alternatief te kiezen. Het college besluit daarom het instrooien met rubbergranulaat van kunstgrasvelden te continueren.

Dit betekent voor 2017 dat de top laag renovaties van de kunstgrasvelden bij drie voetbalverenigingen (Geel Wit, Onze Gezellen en United Davo) worden uitgevoerd met rubbergranulaat als instrooi materiaal. Dit besluit is onder voorbehoud van het bespreken van het collegebesluit in de commissie Samenleving op 18 mei a.s.

Bij de vergelijking door de VSG is gekeken naar SBR-rubbergranulaat (huidig materiaal), TPE /EPDM (synthetische materialen), PE- infill, en kurk en kurk/kokos. Deze alternatieven zijn bekeken op de relatie met gezondheid, duurzaamheid & milieu, sporttechnische eigenschappen, product technische aspecten en prijs. Hieruit blijken geen aantoonbare voordelen ten opzichte van rubbergranulaat. Een aantal alternatieven, zoals kurk, kent specifieke nadelen ten opzichte van rubbergranulaat. In het overleg van 1 mei jl. hebben wij deze nadelen benoemd.

Haarlem

2

Ook blijkt dat met sommige alternatieven nog onvoldoende praktijk- en gebruikerservaringen met betrekking tot milieu- en duurzaamheidsaspecten zijn om een keuze te kunnen maken voor een alternatief instrooi materiaal.

Ten aanzien van de gezondheidsaspecten volgt Haarlem de lijn van het RIVM. Het RIVM komt tot de conclusie dat de kankerverwekkende PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen min of meer in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, aldus het RIVM. De KNVB, de GGD GHOR en de VSG delen deze conclusie van het RIVM.

Met de per 1 maart jl. geldende strengere norm voor rubbergranulaat wat betreft het gehalte van de kankerverwekkende PAK's van 2,5 mg/kg per individuele PAK (genoemd op de lijst van de Europese REACH verordening) is tegemoet gekomen aan de maatschappelijke roep om meer eenduidigheid en te bewegen naar een norm die dichtbij de consumentenproducten (1 mg/kg per individuele PAK) ligt. Deze nieuwe norm is ook in lijn met het advies uit het RIVM rapport d.d. 20 december 2016 "*Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat*" om de huidige Europese norm voor mengsels bij te stellen naar een norm die dichtbij van de norm voor consumentenproducten ligt. In de bestekken van de Haarlemse kunstgras voetbalvelden is de verscherpte norm voor het rubbergranulaat (2,5 mg/kg) opgenomen.

Met vriendelijke groet,

Mevr. C.A.M. Laan
Hoofd afdeling Jeugd, Onderwijs, Sport

Haarlem

PERSBERICHT

Datum 10 mei 2017
Afzender Communicatie
Informatie ctempelman@haarlem.nl
Telefoon 023-5115112
E-mail ctempelman@haarlem.nl

Nieuwe toplaag kunstgrasvelden voor drie voetbalverenigingen in Haarlem

Het college heeft besloten om de toplaag van kunstgrasvelden bij drie voetbalverenigingen in Haarlem te vervangen met rubbergranulaat. Het besluit over het type instrooi materiaal is niet eerder genomen omdat eerst de resultaten zijn afgewacht van een vergelijking naar alternatieven. Deze vergelijking is gedaan vanwege de vele vragen over eventuele gezondheidsrisico's bij het spelen op kunstgras met 'infill' rubbergranulaat. Het resultaat van de vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om voor een alternatief te kiezen. Het college besluit daarom de kunstgrasvelden te blijven instrooien met rubbergranulaat.

Meerdere materialen onderzocht

Bij de vergelijking door de VSG is gekeken naar meerdere materialen, namelijk SBR-rubbergranulaat (huidig materiaal), TPE /EPDM (synthetische materialen), PE- infill en kurk en kurk/kokos. Deze alternatieven zijn bekeken op de relatie met gezondheid, duurzaamheid en milieu, sporttechnische eigenschappen, product technische aspecten en prijs. Hieruit blijken geen aantoonbare voordelen van deze alternatieven ten opzichte van rubbergranulaat. Een aantal alternatieven, zoals kurk, kent zelfs specifieke nadelen ten opzichte van rubbergranulaat. Ook blijkt dat met sommige alternatieven nog onvoldoende praktijk- en gebruikerservaringen zijn.

Gezondheidsaspecten

Ten aanzien van de gezondheidsaspecten volgt Haarlem de lijn van het Rijksinstituut voor Gezondheid en Milieu (RIVM). Het RIVM komt na onderzoek tot de conclusie dat de kankerverwekkende Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen min of meer in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, aldus het RIVM. De KNVB, de GGD, GHOR en de VSG delen deze conclusie van het RIVM.

http://www.rivm.nl/Documents_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2016/december/Beoordeling_gezondheidsrisico_s_door_sporten_op_kunstgrasvelden_m_et_rubbergranulaat

De gemeente heeft over dit besluit overleg gevoerd met de verenigingen. De verenigingen in Haarlem hebben zich niet uitgesproken tegen het continueren van rubbergranulaat op de kunstgrasvelden. De commissie Samenleving zal het onderwerp op 18 mei a.s. bespreken.

Info ten behoeve van de website Haarlem en voor de verenigingen

Rubbergranulaat op Haarlemse voetbalvelden

*** De gemeente Haarlem investeert in sport. Voor de vervanging van twee en aanleg van één kunstgras voetbalveld zal deze zomer gebruik gemaakt worden van rubbergranulaat als 'infill' (invulmateriaal). Uit onderzoek van het RIVM blijkt het gebruik hiervan geen gezondheidsrisico's met zich mee te brengen. Alternatieven voor rubbergranulaat zijn door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) vergeleken. Op het gebied van bespeelbaarheid, duurzaamheid en prijs hebben deze alternatieven geen aantoonbare meerwaarde.***

Het college van B en W heeft besloten om rubbergranulaat als instrooi materiaal te handhaven. Het besluit hierover was uitgesteld omdat het college de resultaten wilde afwachten van een vergelijking naar alternatieve typen instrooi materiaal. De vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om een alternatief te kiezen. Aan sommige alternatieven kleven ook bezwaren, bovendien is er vaak nog onvoldoende praktijk- en gebruikerservaring om een keuze te kunnen maken voor een alternatief instrooi materiaal. Het college besluit daarom de kunstgrasvelden te blijven instrooien met rubbergranulaat.

<https://gemeentebestuur.haarlem.nl/Vergaderingen/Besluitenlijst-BenW/2017/09-mei/10:00/Het-gebruik-van-rubbergranulaat-als-instrooi-materiaal-bij-toplaag-renovaties-en-de-aanleg-van-voetbal-kunstgrasvelden-continueren>

De Haarlemse voetbalverenigingen zijn betrokken bij dit besluit en hebben zich niet negatief uitgesproken over continuering van rubbergranulaat als instrooi materiaal op de voetbalvelden.

Haarlem zal de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend volgen.

De afgelopen maanden zijn, naar aanleiding van een uitzending van Zembla over mogelijke gezondheidsrisico's bij het spelen op kunstgras met rubbergranulaat, vragen gerezen over de veiligheid van rubbergranulaat als instrooi materiaal. RIVM heeft daarop, in opdracht van minister Schippers, een onderzoek laten uitvoeren. Het RIVM komt tot de conclusie dat de kankerverwekkende PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, en kan op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat veilig worden gespeeld, aldus het RIVM. De KNVB, de GGD GHOR en de VSG delen deze conclusie van het RIVM.

http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2016/december/Beoordeling_gezondheidsrisico_s_door_sporten_op_kunstgrasvelden_met_rubbergranulaat

Vragen

Wij kunnen ons voorstellen dat het besluit tot vragen leidt. U kunt uw vragen stellen aan sport@haarlem.nl. Uw vraag wordt dan zo spoedig mogelijk beantwoord.

Gemeente Haarlem

[Home](#) > [Nieuws en actualiteiten](#) > [Rubbergranulaat op Haarlemse voetbalvelden](#)

Rubbergranulaat op Haarlemse voetbalvelden

11 mei 2017

Het college van B en W heeft besloten om rubbergranulaat als instrooi materiaal te handhaven. Het besluit hierover was uitgesteld omdat het college de resultaten wilde afwachten van een vergelijking naar alternatieve typen instrooi materiaal.

De vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om een alternatief te kiezen. Aan sommige alternatieven kleven ook bezwaren, bovendien is er vaak nog onvoldoende praktijk- en gebruikerservaring om een keuze te kunnen maken voor een alternatief instrooi materiaal. Het college besluit daarom de kunstgrasvelden te blijven instrooien met rubbergranulaat.

[Lees hier het collegebesluit](#)

De Haarlemse voetbalverenigingen zijn betrokken bij dit besluit en hebben zich niet negatief uitgesproken over continuering van rubbergranulaat als instrooi materiaal op de voetbalvelden.

Haarlem zal de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend volgen.

De afgelopen maanden zijn, naar aanleiding van een uitzending van Zembla over mogelijke gezondheidsrisico's bij het spelen op kunstgras met rubbergranulaat, vragen gerezen over de veiligheid van rubbergranulaat als instrooi materiaal. RIVM heeft daarop, in opdracht van minister Schippers, een onderzoek laten uitvoeren. Het RIVM komt tot de conclusie dat de kankerverwekkende PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, en kan op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat veilig worden gespeeld, aldus het RIVM. De KNVB, de GGD GHOR en de VSG delen deze conclusie van het RIVM.

[Lees hier het rapport van het RIVM](#)

Vragen

Wij kunnen ons voorstellen dat het besluit tot vragen leidt. U kunt uw vragen stellen aan sport@haarlem.nl. Uw vraag wordt dan zo spoedig mogelijk beantwoord.

Info ten behoeve van de website Haarlem en voor de verenigingen

Rubbergranulaat op Haarlemse voetbalvelden

*** De gemeente Haarlem investeert in sport. Voor de vervanging van twee en aanleg van één kunstgras voetbalveld zal deze zomer gebruik gemaakt worden van rubbergranulaat als 'infill' (invulmateriaal). Uit onderzoek van het RIVM blijkt het gebruik hiervan geen gezondheidsrisico's met zich mee te brengen. Alternatieven voor rubbergranulaat zijn door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) vergeleken. Op het gebied van bespeelbaarheid, duurzaamheid en prijs hebben deze alternatieven geen aantoonbare meerwaarde.***

Het college van B en W heeft besloten om rubbergranulaat als instrooi materiaal te handhaven. Het besluit hierover was uitgesteld omdat het college de resultaten wilde afwachten van een vergelijking naar alternatieve typen instrooi materiaal. De vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om een alternatief te kiezen. Aan sommige alternatieven kleven ook bezwaren, bovendien is er vaak nog onvoldoende praktijk- en gebruikerservaring om een keuze te kunnen maken voor een alternatief instrooi materiaal. Het college besluit daarom de kunstgrasvelden te blijven instrooien met rubbergranulaat.

<https://gemeentebestuur.haarlem.nl/Vergaderingen/Besluitenlijst-BenW/2017/09-mei/10:00/Het-gebruik-van-rubbergranulaat-als-instrooi-materiaal-bij-toplaag-renovaties-en-de-aanleg-van-voetbal-kunstgrasvelden-continueren>

De Haarlemse voetbalverenigingen zijn betrokken bij dit besluit en hebben zich niet negatief uitgesproken over continuering van rubbergranulaat als instrooi materiaal op de voetbalvelden.

Haarlem zal de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend volgen.

De afgelopen maanden zijn, naar aanleiding van een uitzending van Zembla over mogelijke gezondheidsrisico's bij het spelen op kunstgras met rubbergranulaat, vragen gerezen over de veiligheid van rubbergranulaat als instrooi materiaal. RIVM heeft daarop, in opdracht van minister Schippers, een onderzoek laten uitvoeren. Het RIVM komt tot de conclusie dat de kankerverwekkende PAK's (Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen) die in het rubbergranulaat besloten zitten, nauwelijks vrijkomen. Dat komt doordat de stoffen in het granulaat zijn 'opgesloten'. Hierdoor is het schadelijk effect op de gezondheid praktisch verwaarloosbaar, en kan op de kunstgrasvelden met rubbergranulaat veilig worden gespeeld, aldus het RIVM. De KNVB, de GGD GHOR en de VSG delen deze conclusie van het RIVM.

http://www.rivm.nl/Documenten_en_publicaties/Wetenschappelijk/Rapporten/2016/december/Beoordeling_gezondheidsrisico_s_door_sporten_op_kunstgrasvelden_met_rubbergranulaat

Vragen

Wij kunnen ons voorstellen dat het besluit tot vragen leidt. U kunt uw vragen stellen aan sport@haarlem.nl. Uw vraag wordt dan zo spoedig mogelijk beantwoord.

BIJLAGE 3

**Antwoorden op technische vragen (art 38) over beleid
Haarlem kunstgrasvelden**

Haarlem

Gemeente Haarlem

Retouradres Postbus 511, 2003PB Haarlem

Raadsfractie Trots Haarlem

Datum 20 december 2016
Ons kenmerk 2016/580451
Contactpersoon R.G.J. Stam
Doorkiesnummer 023-5113480
E-mail rgjstam@haarlem.nl
Onderwerp Beantwoording ex.artikel 38 vragen Trots Haarlem inzake kunstgrasvelden

Geachte heer/mevrouw,

Op 27-11-2016 heeft u vragen gesteld ex art. 38 RvO inzake kunstgrasvelden. Met deze brief geven wij antwoord op uw vragen. Hieronder is uw vraag steeds cursief weergegeven waarna het antwoord van het college volgt.

Vraag 1

Wat ziet het college als oplossing als er daadwerkelijk een hogere dosis kankerverwekkende stoffen in (onderdelen van) kunstgrasvelden zit?

Antwoord

Het belangrijkste is of hogere concentraties leiden tot gezondheidsrisico's. De gemeente Haarlem houdt de ontwikkelingen nauwgezet in de gaten en volgt de landelijke richtlijn.

Vraag 2

De trend was tot voor kort om van gewoon gras naar kunstgras over te stappen, zal er door deze bevindingen weer een terugkeer naar gewoon gras verwacht worden of op zijn minst een minder snelle groei van het aantal kunstgrasvelden ?

Antwoord

Er is geen reden om af te stappen van kunstgras. Vanwege de intensieve bespeling van de velden in Haarlem is terugkeer naar natuurgas geen optie. Het gaat hier ook niet om de ondergrond op zich maar om de korrels, die op het kunstgrasveld worden

Gaarne bij beantwoording ons kenmerk vermelden

Haarlem

2016/580451

2

gestrooid. Er zijn (duurdere) alternatieven voor de rubber korrels. Dat zou kunnen leiden tot minder snelle groei van het aantal kunstgrasvelden vanwege hogere kosten.

Vraag 3

Worden er meer maatregelen en adviezen verwacht nu er meer onderzoeksresultaten vrij gaan komen?

Antwoord

Op basis van de uitkomsten van het onderzoek van het RIVM zullen adviezen worden uitgebracht over het gebruik van kunstgrasvelden met rubberkorrels. De gemeente Haarlem zal deze overnemen.

Vraag 4

Mocht, in het slechtste geval, de uiteindelijke conclusie zijn dat niet met 100% zekerheid valt te bewijzen dat het spelen op kunstgras gevaarlijk is voor de gezondheid, maar het wel aan te bevelen is om bij keuze (wellicht tot een bepaalde leeftijd) op gewoon gras te spelen, is de gemeente Haarlem dan bereid om uiteindelijk alle kunstvelden te vervangen voor gewoon gras om geen enkel risico voor de volksgezondheid te nemen?

Ofer voor te zorgen dat jongeren tot een bepaalde leeftijd wel op gewoon gras kunnen spelen?

Antwoord

Zoals eerder genoemd is niet het kunstgras gevaarlijk maar is er een discussie over de korrels (rubbergranulaat) die in velden worden gebruikt. Er is daarom geen reden om over te stappen van kunstgras naar natuurgas.

Indien op basis van onderzoeksresultaten rubbergranulaat verwijderd moet worden dan zullen op die velden nieuwe korrels moeten worden aangebracht. De oude korrels moeten dan worden verwijderd. In Haarlem gaat het hier om 20 velden.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,

de burgemeester,

J. Scholten

drs. J. Wienen

Haarlem

Retouradres Postbus 511, 2003PB Haarlem

Raadsfractie Trots Haarlem

Datum 16 mei 2017
Ons kenmerk 2017/225167
Contactpersoon M. Termond
Doorkiesnummer 023-5113474
E-mail mtermond@haarlem.nl
Onderwerp Beantwoording ex art 38 vragen TROTS HAARLEM naar aanleiding van
gespreksverslag RIVM

Geachte heer Van den Raadt,

Op 4 mei 2017 heeft u vragen gesteld ex art. 38 RvO inzake gespreksverslag RIVM. Met deze brief geven wij antwoord op uw vragen. Hieronder is uw vraag steeds cursief weergegeven waarna het antwoord van het college volgt.

VRAAG 1:

Wat vindt het college van de mail en hetgeen er in beschreven wordt?

Antwoord:

Het college neemt kennis van het verslag en de mail. Haarlem volgt de richtlijn van het RIVM, de KNVB en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG). Het RIVM heeft in reactie op deze mail het volgende verklaard
(<http://www.rivm.nl/onderwerpen/R/Rubbergranulaat/Actueel>)

11 mei 2017: het RIVM blijft achter de conclusie van het onderzoek naar sporten op rubbergranulaat staan.

Er circuleert een persbericht van actiegroep 'Kom van dat gras af'. Het bericht stelt onder andere dat het RIVM geen onderzoek heeft gedaan naar stoffen die andere mogelijke gezondheidseffecten hebben dan kanker. Dat is onjuist. Deze conclusie wordt getrokken door de actiegroep na onze uitleg dat de term verwaarloosbaar risico alleen gebruikt wordt voor stoffen die kanker veroorzaken. Voor een stof die kanker veroorzaakt (via DNA schade) is er per definitie geen gezondheidkundige grenswaarde af te leiden. Als de concentratie van de stoffen die kanker kunnen veroorzaken zo laag is dat de kans op een effect heel erg klein is, dan wordt er gesproken over een 'verwaarloosbaar risico'. In het geval van rubbergranulaat gaat dit om de PAKs. Dat betekent niet dat gezondheidseffecten van andere stoffen niet onderzocht zijn. Voor andere stoffen spreken we niet over 'verwaarloosbaar risico' maar over een gezondheidkundige grenswaarde. Deze gezondheidkundige grenswaarde wordt gebruikt voor stoffen met andere effecten dan kanker, zoals effecten op de lever, op hart- en bloedvaten of voortplanting. Wanneer de hoeveelheid stoffen

Haarlem

2017/225167

2

onder die gezondheidskundige grenswaarde blijft, dan is het veilig. Bij rubbergranulaat was dat het geval voor BPA, ftalaten en een groot aantal andere stoffen. Deze resultaten maken dat de conclusie van het onderzoek is dat het verantwoord is te sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat. Het RIVM blijft toekomstige onderzoeken naar de gezondheidseffecten van rubbergranulaat nauwgezet volgen.

VRAGEN 2 t/m 5:

2. Nu het RIVM zegt 30 van de 60 toxische stoffen onderzocht te hebben, maar de andere 30 niet. En zegt dat t handig is als er voor de andere 30 toxische stoffen die in sbr rubbergranulaat zitten ook normen komen,

En nu t RIVM zegt geen onderzoek naar mengseltoxiciteit te hebben gedaan en alle andere punten die worden genoemd.

3. Heeft dit dan nog invloed op het beleid met betrekking tot rubbergranulaat of de uitvoering van dit beleid?

4. Zo ja, op welke manier en wat zijn dan de gevolgen

5 Zo nee, waarom niet?

Antwoord:

Ons standpunt inzake spelen op met rubber ingestrooid kunstgras verandert niet door hetgeen beschreven is in de mail en gespreksverslag.

De gemeente blijft nauwgezet de landelijke en internationale ontwikkelingen volgen rond eventueel onderzoek naar de gezondheidsrisico's van alternatieve instrooimaterialen (kurk, synthetische infill).

In de bestekken voor de topaagrenovaties kunstgrasveld van United Davo en dat van Onze Gezellen en voor de ombouw trainingsveld van Geel Wit wordt rubbergranulaat als instrooimateriaal gekozen. De verenigingen stemmen daarmee in en willen de aanbesteding hiervoor zo snel mogelijk laten starten.

Met de per 1 maart jl. geldende strengere norm voor rubbergranulaat wat betreft het gehalte van de kankerverwekkende PAK's van 2,5 mg/kg per individuele PAK (genoemd op de lijst van de Europese REACH verordening) is tegemoet gekomen aan de maatschappelijke roep om meer eenduidigheid en te bewegen naar een norm die dichtbij de consumentenproducten (1 mg/kg per individuele PAK) ligt. Deze nieuwe norm is ook in lijn met het advies uit het RIVM rapport d.d. 20 december 2016 "Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met rubbergranulaat" om de huidige Europese norm voor mengsels bij te stellen naar een norm die dichtbij van de norm voor consumentenproducten ligt.

In de bestekken van de Haarlemse kunstgras voetbalvelden is de verscherpte norm voor het rubbergranulaat (2,5 mg/kg) opgenomen.

Haarlem

2017/225167

3

VRAAG 6

Staat het college nog steeds achter hun beginstandpunt t.a.v. de risico's van het spelen op kunstgras met rubbergranulaat?

Antwoord:

Haarlem volgt de richtlijnen van het RIVM, de KNVB en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) die allen aangeven dat rubbergranulaat als infill gebruikt kan blijven worden.

VRAAG 7

Wat is het huidige college standpunt TOV rubbergranulaat na het lezen ? (Gaarne een uitgeschreven antwoord)

Antwoord:

Ons standpunt inzake het spelen op met rubber ingestrooid kunstgras verandert niet door hetgeen beschreven is in de mail en gespreksverslag.

Het resultaat van de vergelijking, opgesteld door de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG), geeft volgens het college onvoldoende aanleiding om voor een alternatief te kiezen. Het college besluit de kunstgrasvelden te blijven instrooien met rubbergranulaat. Daarbij is deze keuze voor het continueren van het rubbergranulaat als instrooi materiaal op de kunstgrasvelden breder beargumenteerd dan alleen op basis van de gezondheidsaspecten.

Wij verwijzen u naar het collegebesluit van 9 mei jl.

[https://gemeentebestuur.haarlem.nl/Vergaderingen/Besluitenlijst-](https://gemeentebestuur.haarlem.nl/Vergaderingen/Besluitenlijst-BenW/2017/09-mei/10:00/Het-gebruik-van-rubbergranulaat-als-instrooi-materiaal-bij-toplaag-renovaties-en-de-aanleg-van-voetbal-kunstgrasvelden-continueren)

[BenW/2017/09-mei/10:00/Het-gebruik-van-rubbergranulaat-als-instrooi-materiaal-bij-toplaag-renovaties-en-de-aanleg-van-voetbal-kunstgrasvelden-continueren\).](https://gemeentebestuur.haarlem.nl/Vergaderingen/Besluitenlijst-BenW/2017/09-mei/10:00/Het-gebruik-van-rubbergranulaat-als-instrooi-materiaal-bij-toplaag-renovaties-en-de-aanleg-van-voetbal-kunstgrasvelden-continueren)

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,

de burgemeester,

J. Scholten

drs. J. Wienen

kunstgras technische vragen / art 38 27-11-2016

Naar aanleiding van onderstaande bericht

Eerste kunstgrasonderzoeken: relatief veel kankerverwekkende stoffen

**Eerste kunstgrasonderzoeken:
relatief veel kankerverwekkende
stoffen**

De NOS heeft onderzoeken bij 60 kunstgrasvelden
voorgelegd aan toxicoloog Martin van den Berg.
Volgens hem zijn de resultaten glashelder.

Heeft Trots Haarlem de volgende vragen:

(Degene die technisch kunnen graag technisch, eventuele overigen graag als Art 38 vragen
ivm de snelheid)

Zijn er ook Haarlemse kunstgrasvelden onderzocht en zijn die uitslagen al bekend (zo nee,
wanneer dan?) en hoe luiden die?

Wat ziet het college als oplossing als er daadwerkelijk een hogere dosis kankerverwekkende
stoffen in (onderdelen van) kunstgrasvelden zit?

De trend was tot voor kort om van gewoon gras naar kunstgras over te stappen, zal er door
deze bevindingen weer een terugkeer naar gewoon gras verwacht worden of op zijn minst een
minder snelle groei van het aantal kunstgrasvelden ?

Het RIVM zei eerst dat er geen gevaar was en de wethouder zei dat er alleen gevaar was als
je een deel van het kunstgras zou opeten, maar dat dat sowieso niet aan te raden was.

Van: Sander Van den raadt [mailto:sandervandenraadt@yahoo.com]

Verzonden: donderdag 4 mei 2017 9:57

Aan: Griffiebureau

CC: Albert Keevel; Jac Amand; TROTS Haarlem

Onderwerp: art 38 vragen Trots Haarlem nav Gespreksverslag RIVM erkent: rubbergranulaat-rapport onvolledig

Beste griffie

Naar aanleiding van onderstaande binnengekomen mail over het gespreksverslag van het RIVM over rubbergranulaat heeft Trots Haarlem wat vragen:

- 1 Wat vindt het college van de mail en hetgeen er in beschreven wordt ?
- 2 Nu het RIVM zegt 30 van de 60 toxische stoffen onderzocht te hebben, maar de andere 30 niet. En zegt dat t handig is als er voor de andere 30 toxische stoffen die in sbr rubbergranulaat zitten ook normen komen, En nu t RIVM zegt geen onderzoek naar mengseltoxiciteit te hebben gedaan en alle andere punten die worden genoemd
- 3 Heeft dit dan nog invloed op het beleid met betrekking tot rubbergranulaat of de uitvoering van dit beleid?
- 4 Zo ja, op welke manier en wat zijn dan de gevolgen
- 5 Zo nee, waarom niet?
- 6 Staat het college nog steeds achter hun beginstandpunt tav de risico's van het spelen op kunstgras met rubbergranulaat?
- 7 Wat is het huidige college standpunt TOV rubbergranulaat na het lezen ? (Gaarne een uitgeschreven antwoord)

Met vriendelijke groet
Sander van den Raadt
Trots Haarlem

Verzonden via Yahoo Mail op Android

Op wo, mei 3, 2017 om 19:33
RIVMerkent: rubbergranulaat-rapport onvolledig
Zorgwekkende openheid

Het begrip 'verwaarloosbaar gezondheidsrisico' waar beleidsmakers hun keuze voor voortdurende toepassing van SBR op kunstgrasvelden op baseren, geldt niet voor alle

Van: Rick Trommelen [mailto:rick.trommelen@rivm.nl]

Verzonden: dinsdag 4 april 2017 11:38

Aan: Groenen

Onderwerp: Document-290317 Bijeenkomst RIVMopmerkingenRIVM

Geachte mevrouw Groenen,

Hierbij het gespreksverslag van de onlangs gehouden bijeenkomst, met de comments en verduidelijkingen van het RIVM.

Het document 'Bijeenkomst RIVMopmerkingenRIVM' vindt u hieronder.

Met vriendelijke groet,

Loek Stokx

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Postbus 1 (pb83)
3720 BA Bilthoven
tel 030 274 3039 / 06 5335 2105

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor u is bestemd. Indien u niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan u is verzonden, wordt u verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. Het RIVM aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

www.rivm.nl *De zorg voor morgen begint vandaag*

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. RIVM accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.

www.rivm.nl/en *Committed to health and sustainability*

--

Siu Lie Tan

m: +31 6 16208784

e : siulie.tan@gmail.com

29-03-2017

Bespreken Rapport RIVM en uitzendingen Zembla inzake Rubbergranulaat

Aanwezig RIVM

- Chief Strategist RIVM, de heer L. Stokx
- Hoofdstafeenheid Communicatie, mevrouw M. Pasman
- Hoofd afdeling consumenten- en productveiligheid, mevrouw J. Herremans

Aanwezig namens ouders

- Mevrouw C. Groenen

Op deze avond is er in Bilthoven, in het pand van het RIVM een ruimte gereserveerd waar partijen elkaar ontmoeten. Met de heer Stokx is al contact gelegd met ouder(s) tijdens de eerste ouderparticipatie in November 2016. Bij deze bijeenkomst is Mevrouw Pasman aangeschoven samen met haar collega mevrouw Herremans. Vanavond is de mogelijkheid om, zoals ouder het noemt, de open einden te benoemen van de onderzoeken, de mogelijke risico's van SBRgranulaat voor de Mens in kaart te brengen en de stand van zaken in de praktijk ten aanzien van het Milieu waar de aanwezige, reeds bewezen risico's **wel** zijn *beschreven*.

Ook RIVM heeft vragen, vooral op gebied van communicatie van het RIVM. Zij geven aan dat deze vragen aan het einde aan bod zullen komen.

1. Wat is SBRrubbergranulaat. Wat is de herkomst, wat is er versnipperd in de fabrieken.

Antwoord

Bestaat voornamelijk uit gebruikte autobanden. (Echter zijn er ook stoffen gevonden die niet in autobanden zitten (bv ftalaten/ - de heer prof J. Noordermeer UT). Er zitten ook andere producten in, zoals pakkingen volgens het EPHA rapport. RIVM is niet bij de bron geweest. Het is niet bekend wat er in de fabrieken versnipperd wordt. Dat is ook niet onderzocht. Was de vraag ook niet aan RIVM. Er is gekeken naar het SBRgranulaat wat op de velden ligt. Dat granulaat is onderzocht en bestaat uit ca 60 chemische stoffen, waarvan er ca 30 zijn onderzocht.

Als de norm wordt bijgesteld voor PAKs kun je je afvragen of dat voldoende is, omdat er in granulaat ook andere stoffen zitten. Voor deze stoffen kan het ook zinvol zijn om normen op te stellen, om te voorkomen dat deze stoffen in een te hoge concentratie aanwezig zijn.

Loek Stokx 3-4-17 17:24
Comment: Deze opmerking is van mevrouw Groenen en hoort dus bij haar vraag en niet bij het RIVM antwoord

Joke Herremans 31-3-17 14:18
Deleted: *nog vele*
Joke Herremans 31-3-17 14:18
Deleted: *andere*
Joke Herremans 31-3-17 14:18
Deleted: *inzitten*

a. Wie is er verantwoordelijk voor Milieu?

Antwoord

De controle van de producten en fabrieken ligt in handen van NVWA 'Nederlandse Voedsel en Warenautoriteit' of ILT 'Inspectie Leefomgeving en Transport'. Net zoals de handhaving tav gebruik SBR bv op gebied van aanleg van de SBRvelden. ILT kent het (SBR) rapport van RIVM (zinkuitloging). ILT is betrokken geweest bij het bemonsteren van de velden met RIVM eind vorig jaar. Wanneer zij vermoeden hebben dat het milieu geschonden wordt kunnen zij dat gaan onderzoeken. De ILT maakt hierin haar eigen keuzes, de omvang van het eventuele risico heeft invloed op deze keuze Het hoofdstuk Milieu wordt zo 'afgesloten' en wil ouder met ILT bespreken. Er is afgesproken dat ouder de contactpersoon van ILT krijgt zodat zij contact kan zoeken.

Loek Stokx 31-3-17 09:44

Deleted: R

Joke Herremans 31-3-17 14:21

Deleted: dan gaan

Joke Herremans 31-3-17 14:22

Deleted:

2. Heeft u onderzoek gedaan naar kinderen die spelen op de SBRvelden, anders dan sporten

Antwoord

Nee, dat is een heel moeilijk onderzoek wat niet eenvoudig is uit te voeren. Zo'n onderzoek wordt wel uitgevoerd in Amerika momenteel en afgerond dit jaar. Dat volgt RIVM op de voet. Ouder krijgt link van onderzoek zodra dit beschikbaar is.

3. Wat wordt er bedoeld met verwaarloosbaar gezondheidsrisico. Welke Ziekte(n) heeft u onderzocht naast Kanker. Heeft u ook onderzocht op bijv. immuunziekten, hormoon verstorende huishouding, neurologische huishouding (zink).

mariette Pasman - Sporry 3-4-17 15:07

Deleted: t

Antwoord

Het begrip verwaarloosbaar risico wordt gebruikt in relatie tot de ziekte Kanker. Bij de overige ziekte(n) is er gekeken naar de bestaande kennis over de blootstellingshoeveelheden waarbij schadelijke effecten kunnen optreden. Er is door het RIVM geen onderzoek uitgevoerd met mensen/kinderen. RIVM heeft gebruik gemaakt van wetenschappelijke literatuur (wereldliteratuur) waarin dierproeven en epidemiologisch onderzoek is beschreven.

Joke Herremans 31-3-17 14:23

Deleted: Met

Joke Herremans 31-3-17 14:24

Deleted: bedoeldt

Joke Herremans 31-3-17 14:25

Deleted: niet vergeleken

Joke Herremans 31-3-17 14:25

Deleted: maar

Joke Herremans 31-3-17 14:26

Deleted: studies

Joke Herremans 31-3-17 14:26

Deleted: met

4. U heeft geen extra Risicofactor meegenomen wat betreft Bisfenol A (BPA). Wat is daar de reden van?

Antwoord

RIVM denkt aanwijzingen te hebben dat norm lager kan zijn. In rapport is gebruik gemaakt van internationale norm. Er is geen 'nieuwe' norm, RIVM denkt dat een herbeoordeling van de internationale norm voor BPA zinvol is omdat deze mogelijk een factor 10 lager kan, maar dat moet eerst internationaal afgesproken worden.

Joke Herremans 31-3-17 14:26

Deleted: , de

Joke Herremans 31-3-17 14:26

Deleted: is niet gebruik

Joke Herremans 31-3-17 14:27

Deleted: De 'nieuwe' norm denkt

5. En wat betreft Zink, deze stof schijnt bv op Neurologisch vlak schadelijk te kunnen zijn.

Antwoord

Joke Herremans 31-3-17 14:27

Deleted: deze

Zink is in het verleden zeer uitgebreid onderzocht en daar is de conclusie uit gekomen dat dit schadelijker is voor het Milieu dan voor de mens.

6. Heeft u meegenomen dat het gruis van SBR, het materiaal erodeert, via de darmwand het lichaam binnenkomt. Heeft u gekeken naar de Nanodeeltjes?

Antwoord

Er is niet afzonderlijk gekeken naar blootstelling aan nanodeeltjes. In het RIVM onderzoek is uitgegaan van een grotere blootstelling dan wij in de praktijk verwachten. †

Joke Herremans 31-3-17 14:28

Deleted: Er

Joke Herremans 31-3-17 14:28

Deleted: heel pessimistisch gekeken naar deze

Joke Herremans 31-3-17 14:29

Deleted: in het RIVM rapport

7. Heeft u gekeken naar de nanodeeltjes?

Antwoord

Er is niet specifiek gekeken naar de nanodeeltjes. Wij denken dat dit ondervangen is in onze methodes.

8. Wat zou u voor onderzoek naar SBR willen doen als daar de mogelijkheid toe zou zijn

Antwoord

Geen epidemiologisch onderzoek. Dat is heel lastig te monitoren. Het onderzoek verbreden op gebied van immuunziekten (niet alleen tav SBR)

9. Heeft u de combinatie van de stoffen in SBR onderzocht

Antwoord

Hier is veel van onbekend. Het is ingewikkeld. Waar mogelijk is in het onderzoek wel de blootstelling aan verschillende stoffen gecombineerd (o.a. PAKs, ftalaten, benzothiazolen). Een onderzoek is wel gedaan door Prof de Boer (zebravissen). Zo'n onderzoek is een mogelijkheid, weer een nieuw begin. De bevindingen van het onderzoek van Prof de Boer zijn echter moeilijk te interpreteren. Zo is bijvoorbeeld van Zink bekend dat het heel schadelijk is voor dieren die in het water leven. Onderzoek naar de combinatie van stoffen kan niet op korte termijn. Is ook duur onderzoek.

Joke Herremans 31-3-17 14:32

Deleted: Enkele stoffen zijn er voor onderzoek uitgehaald en gecombineerd

mariette Pasman - Sporry 3-4-17 15:06

Deleted: is

Joke Herremans 31-3-17 14:34

Deleted: Echter

Joke Herremans 31-3-17 14:34

Deleted: dat

10. Laatste vraag betreft een behandeling van gebruikte autobanden door RIVM tegen de tijgermug een aantal jaren geleden. Zijn deze stoffen ook terug te vinden op SBRvelden?

Antwoord

Dat wordt uitgezocht intern bij RIVM en teruggekoppeld.

Actielijst

swijs

ms

46-5

Motie rubbergranulaat 5

De gemeenteraad van Haarlem in vergadering bijeen op 26 juni 2017,
In beraadslaging over de Kadernota 2017

Constaterende dat:

- De discussie over wel of niet rubbergranulaat als infill op kunstgras en de veiligheid daarvan voor de volksgezondheid op lange termijn nogal wat landelijke en lokale beroering heeft gekend, met name over de veiligheid van rubbergranulaat.

Overwegende dat:

- Besluit hierover nu een college bevoegdheid is
- De raad mee mocht praten aan de hand van de matrix (met de stand van zaken op dat moment) van de verschillende infill materialen

Mede wetende dat

- De matrix natuurlijk een moment opname is.
- De matrix soms wel bij het ene infill soort (bv bij rubber) een nadeel opnoemde, maar dit niet als voordeel (bv bij kurk) dit niet als voordeel noteerden, waardoor een vertekend beeld ontstond.
- Sbr Rubbergranulaat als nadeel heeft dat het op warme dagen enorm stinkt en niet in woonwijken gebruikt kan worden, maar dus er ook voor zorgt dat het onaangenaam sporten is op deze velden bij warme dagen. Het aantal warme dagen juist door de klimaatsverandering de laatste jaren alleen maar toeneemt. Het ene na het andere record van warmste dag, of vroegste warme dag sneuvelt en dat wordt in de toekomst alleen maar meer.
- Kurk soms een nadeel werd toegewezen, maar dat dit kwam omdat er net gedaan werd of er maar 1 soort kurk is als infill materiaal. (kurk van 90 eenheidsmaat gaat wellicht drijven bij een stortbui, maar kurk van 190 eenheidsmaat zeer zeker niet)
- Al in de commissie werd aangekondigd dat er de week erna een belangrijk rapport over nanodeeltjes/microplastics uit zou komen. (relevant voor een beslissing over sbr rubbergranulaat) en dit rapport nu ook duidelijk wijst op extra risico's en nadelen van rubbergranulaat, zoals het tot 50% verdwijnen van het rubberinfill materiaal in het milieu (!)
- De prijs voor kurk infill sinds de bespreking inmiddels behoorlijk goedkoper is geworden en dus als men alleen al op basis van de goedkoopste soort men nu anders zal moeten beslissen.
- In de matrix alleen word vergeleken op basis van prijs van het invullen van het kunstgras, maar niet op basis van kosten van " life time ownership". Wordt er

op die basis gekeken, dan komt er een ander beeld. Nu al blijkt Ajax met het saneren van de rubbergranulaat velden tot 100.000 euro aan extra kosten kwijt te zijn. Deze kosten zouden ook belangrijk moeten zijn en zouden moeten worden meegenomen bij een keuze voor infill materiaal.

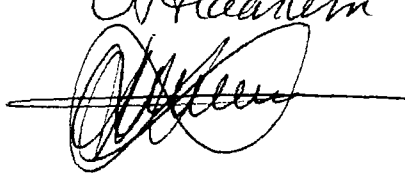
- Sommige soorten infill, zoals gras! Helemaal niet zijn meegenomen
- De matrix alleen maar gericht is op behoud van kunstgras en de verschillen tussen de soorten infill. Dit terwijl de vooruitgaan van extreem sterke nieuwe grassoorten niet stil staat en deze als alternatief al bijna net zo goed zijn en zeker enorm veel goedkoper.
- Recent aanvoerders van ere divisie clubs op een ander nadeel van kunstgras hebben gewezen dat in de matrix überhaupt niet word meegenomen ter afweging. Namelijk de blessure gevoeligheid van kunstgras en de maatschappelijke kosten daarvan.
- Amerika het gebruik van rubbergranulaat zelfs verboden heeft.
- Den Haag na ervaringen met de verschillende soorten infill, nu voor alle 80 velden volledig is overgestapt op kurk als infill.
- De G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) samen met Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSC) nu na het rapport Microplastics met een reeks maatregelen komen om verspreiding van microplastics in het milieu te beperken (zie bijlage)
- De wethouder Sport van Amsterdam (VVD) aankondigt dat de kunstgrasvelden worden volgens een 'natuurlijk verloop' vervangen met een alternatieve infill.

Verzoekt het college:

Naar aanleiding van bovenstaande alleen bestaande kunstgrasvelden van rubbergranulaat te voorzien en bij (toekomstige) nieuwe velden, of vervanging van compleet oude velden voor nieuwe velden niet meer rubbergranulaat te gebruiken

en gaat over tot de orde van de dag.

T.H.
Jander 't
Raadt.

O.R. Haarlem

Bijlage:

Maatregelen uit het plan van aanpak BSC die kunnen worden ingezet zijn onder meer:

- het aanbrengen van een verhoogde kantopsluiting of zelfs een boarding langs een veld of langs het pad rond het veld;
- het aanbrengen van een slibvang in het rioolstelsel en het verantwoord afvoeren van het slib.
- het aanpassen van beheer met het verzamelen van blad en afval binnen de kunstgrasmat en het op een verantwoorde wijze afvoeren van dit afval;
- het schoonmaken van de op het veld ingezette (onderhouds)machines (voor het verlaten van het veld);
- bij bladblazen ervoor zorgen dat blad op het veld blijft. Bladmateriaal afvoeren als afval;
- afval afkomstig uit kolken rond een veld niet composteren, maar op een gecontroleerde manier afvoeren. Veegafval en kolkenslib moet worden ontdaan als restafval en niet als GFT;
- zorgen voor betere schoonloopvoorzieningen bij de in- en uitgang van de kunstgrasvelden, waarbij binnen de hekwerken borstels worden geplaatst;
- het opstellen van eenduidige onderhouds- en gebruiksrichtlijnen, met een praktische uitleg over de noodzaak van het voorkomen verspreiding van microplastics. Hiervoor kan het onderhoudsboekje van de KNVB uit 2014 worden aangepast. Via voorlichting en cursussen kan men de inhoud onder de aandacht brengen bij de beheerders.

OPHaarlem
Ouderen Partij Haarlem

Szwiljos ms

46-4

Motie rubbergranulaat 4

De gemeenteraad van Haarlem in vergadering bijeen op 26 juni 2017,
In beraadslaging over de Kadernota 2017

Constateerende dat:

- De discussie over wel of niet rubbergranulaat als infill op kunstgras en de veiligheid daarvan voor de volksgezondheid op lange termijn nogal wat landelijke en lokale beroering heeft gekend, met name over de veiligheid van rubbergranulaat.

Overwegende dat:

- Besluit hierover nu een college bevoegdheid is
- De raad mee mocht praten aan de hand van de matrix (met de stand van zaken op dat moment) van de verschillende infill materialen

Mede wetende dat

- De matrix natuurlijk een moment opname is.
- De matrix soms wel bij het ene infill soort (bv bij rubber) een nadeel opnoemde, maar dit niet als voordeel (bv bij kurk) dit niet als voordeel noteerden, waardoor een vertekend beeld ontstond.
- Sbr Rubbergranulaat als nadeel heeft dat het op warme dagen enorm stinkt en niet in woonwijken gebruikt kan worden, maar dus er ook voor zorgt dat het onaangenaam sporten is op deze velden bij warme dagen. Het aantal warme dagen juist door de klimaatsverandering de laatste jaren alleen maar toeneemt. Het ene na het andere record van warmste dag, of vroegste warme dag sneuvelt en dat wordt in de toekomst alleen maar meer.
- Kurk soms een nadeel werd toegewezen, maar dat dit kwam omdat er net gedaan werd of er maar 1 soort kurk is als infill materiaal. (kurk van 90 eenheidsmaat gaat wellicht drijven bij een stortbui, maar kurk van 190 eenheidsmaat zeer zeker niet)
- Al in de commissie werd aangekondigd dat er de week erna een belangrijk rapport over nanodeeltjes/microplastics uit zou komen. (relevant voor een beslissing over sbr rubbergranulaat) en dit rapport nu ook duidelijk wijst op extra risico's en nadelen van rubbergranulaat, zoals het tot 50% verdwijnen van het rubberinfill materiaal in het milieu (!)
- De prijs voor kurk infill sinds de bespreking inmiddels behoorlijk goedkoper is geworden en dus als men alleen al op basis van de goedkoopste soort men nu anders zal moeten beslissen.
- In de matrix alleen word vergeleken op basis van prijs van het invullen van het kunstgras, maar niet op basis van kosten van " life time ownership". Wordt er

op die basis gekeken, dan komt er een ander beeld. Nu al blijkt Ajax met het saneren van de rubbergranulaat velden tot 100.000 euro aan extra kosten kwijt te zijn. Deze kosten zouden ook belangrijk moeten zijn en zouden moeten worden meegenomen bij een keuze voor infill materiaal.

- Sommige soorten infill, zoals gras! Helemaal niet zijn meegenomen
- De matrix alleen maar gericht is op behoud van kunstgras en de verschillen tussen de soorten infill. Dit terwijl de vooruitgang van extreem sterke nieuwe grassoorten niet stil staat en deze als alternatief al bijna net zo goed zijn en zeker enorm veel goedkoper.
- Recent aanvoerders van ere divisie clubs op een ander nadeel van kunstgras hebben gewezen dat in de matrix überhaupt niet word meegenomen ter afweging. Namelijk de blessure gevoeligheid van kunstgras en de maatschappelijke kosten daarvan.
- Amerika het gebruik van rubbergranulaat zelfs verboden heeft.
- Den Haag na ervaringen met de verschillende soorten infill, nu voor alle 80 velden volledig is overgestapt op kurk als infill.
- De G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) samen met Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSC) nu na het rapport Microplastics met een reeks maatregelen komen om verspreiding van microplastics in het milieu te beperken (zie bijlage)
- De wethouder Sport van Amsterdam (VVD) aankondigt dat de kunstgrasvelden worden volgens een 'natuurlijk verloop' vervangen met een alternatieve infill.

Verzoekt het college:

Naar aanleiding van bovenstaande sowieso bij de rubbergranulaat kunstgrasvelden direct over te gaan op de aanbevelingen BSC wat betreft het onderhoud en voorkoming van verspreiding van microplastics in het milieu

en gaat over tot de orde van de dag.

T.H.
Sander 't Raadt.

Bijlage:

Maatregelen uit het plan van aanpak BSC die kunnen worden ingezet zijn onder meer:

- het aanbrengen van een verhoogde kantopsluiting of zelfs een boarding langs een veld of langs het pad rond het veld;
- het aanbrengen van een slibvang in het rioolstelsel en het verantwoord afvoeren van het slib.
- het aanpassen van beheer met het verzamelen van blad en afval binnen de kunstgrasmat en het op een verantwoorde wijze afvoeren van dit afval;
- het schoonmaken van de op het veld ingezette (onderhouds)machines (voor het verlaten van het veld);
- bij bladblazen ervoor zorgen dat blad op het veld blijft. Bladmateriaal afvoeren als afval;
- afval afkomstig uit kolken rond een veld niet composteren, maar op een gecontroleerde manier afvoeren. Veegafval en kolkenslib moet worden ontdaan als restafval en niet als GFT;
- zorgen voor betere schoonloopvoorzieningen bij de in- en uitgang van de kunstgrasvelden, waarbij binnen de hekwerken borstels worden geplaatst;
- het opstellen van eenduidige onderhouds- en gebruiksrichtlijnen, met een praktische uitleg over de noodzaak van het voorkomen verspreiding van microplastics. Hiervoor kan het onderhoudsboekje van de KNVB uit 2014 worden aangepast. Via voorlichting en cursussen kan men de inhoud onder de aandacht brengen bij de beheerders.

~~Handwritten signature~~
SZW / JOS ms

46-1

Motie rubbergranulaat 1

De gemeenteraad van Haarlem in vergadering bijeen op 26 juni 2017,
In beraadslaging over de Kadernota 2017

Constaterende dat:

- De discussie over wel of niet rubbergranulaat als infill op kunstgras en de veiligheid daarvan voor de volksgezondheid op lange termijn nogal wat landelijke en lokale beroering heeft gekend, met name over de veiligheid van rubbergranulaat.

Overwegende dat:

- Besluit hierover nu een college bevoegdheid is
- De raad mee mocht praten aan de hand van de matrix (met de stand van zaken op dat moment) van de verschillende infill materialen

Mede wetende dat

- De matrix natuurlijk een moment opname is.
- De matrix soms wel bij het ene infill soort (bv bij rubber) een nadeel opnoemde, maar dit niet als voordeel (bv bij kurk) dit niet als voordeel noteerden, waardoor een vertekend beeld ontstond.
- Sbr Rubbergranulaat als nadeel heeft dat het op warme dagen enorm stinkt en niet in woonwijken gebruikt kan worden, maar dus er ook voor zorgt dat het onaangenaam sporten is op deze velden bij warme dagen. Het aantal warme dagen juist door de klimaatsverandering de laatste jaren alleen maar toeneemt. Het ene na het andere record van warmste dag, of vroegste warme dag sneuvelt en dat wordt in de toekomst alleen maar meer.
- Kurk soms een nadeel werd toegewezen, maar dat dit kwam omdat er net gedaan werd of er maar 1 soort kurk is als infill materiaal. (kurk van 90 eenheidsmaat gaat wellicht drijven bij een stortbui, maar kurk van 190 eenheidsmaat zeer zeker niet)
- Al in de commissie werd aangekondigd dat er de week erna een belangrijk rapport over nanodeeltjes/microplastics uit zou komen. (relevant voor een beslissing over sbr rubbergranulaat) en dit rapport nu ook duidelijk wijst op extra risico's en nadelen van rubbergranulaat, zoals het tot 50% verdwijnen van het rubberinfill materiaal in het milieu (!)
- De prijs voor kurk infill sinds de bespreking inmiddels behoorlijk goedkoper is geworden en dus als men alleen al op basis van de goedkoopste soort men nu anders zal moeten beslissen.
- In de matrix alleen word vergeleken op basis van prijs van het invullen van het kunstgras, maar niet op basis van kosten van " life time ownership". Wordt er

op die basis gekeken, dan komt er een ander beeld. Nu al blijkt Ajax met het saneren van de rubbergranulaat velden tot 100.000 euro aan extra kosten kwijt te zijn. Deze kosten zouden ook belangrijk moeten zijn en zouden moeten worden meegenomen bij een keuze voor infill materiaal.

- Sommige soorten infill, zoals gras! Helemaal niet zijn meegenomen
- De matrix alleen maar gericht is op behoud van kunstgras en de verschillen tussen de soorten infill. Dit terwijl de vooruitgang van extreem sterke nieuwe grassoorten niet stil staat en deze als alternatief al bijna net zo goed zijn en zeker enorm veel goedkoper.
- Recent aanvoerders van ere divisie clubs op een ander nadeel van kunstgras hebben gewezen dat in de matrix überhaupt niet wordt meegenomen ter afweging. Namelijk de blessure gevoeligheid van kunstgras en de maatschappelijke kosten daarvan.
- Amerika het gebruik van rubbergranulaat zelfs verboden heeft.
- Den Haag na ervaringen met de verschillende soorten infill, nu voor alle 80 velden volledig is overgestapt op kurk als infill.
- De G4 (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht) samen met Branchevereniging Sport en Cultuurtechniek (BSC) nu na het rapport Microplastics met een reeks maatregelen komen om verspreiding van microplastics in het milieu te beperken (zie bijlage)
- De wethouder Sport van Amsterdam (VVD) aankondigt dat de kunstgrasvelden worden volgens een 'natuurlijk verloop' vervangen met een alternatieve infill.

Verzoekt het college:

Naar aanleiding van bovenstaande te kiezen voor kurk of tpe rubber als infill materiaal voor kunstgras velden en niet sbr rubbergranulaat

en gaat over tot de orde van de dag.

T.H.
Jansen v/d Raadh.

Overzicht moties en amendementen Kadernota 2017

HA	Nr. 2017	M A	Onderwerp	Indiener(s)	PH	Advies college	Besluit raad
SZW/ JOS	46 E	M	Rubbergranulaat 5 Verzoekt het college: Naar aanleiding van bovenstaande sowieso bij de rubbergranulaat kunstgrasvelden direct over te gaan op de aanbevelingen BSC wat betreft het onderhoud en voorkoming van verspreiding van microplastics in het milieu	Trots HLM	MS	Zie antwoord bij motie 46 A.	Verworpen Voor: Trots, CU SV: PvdA, CDA, OPH, CU, GLH en D66
GOB	47	M	Van fietsdomino naar fietsenrekken Verzoekt het college In de uitwerking van de programmabegroting 2018 of zo mogelijk nog in een bestuursrapportage in 2017 realisatie van fietsenrekken met circa 900 plaatsen aan de Jansweg op te nemen zodat deze fietsenrekken uiterlijk eerste kwartaal 2018 kunnen worden geplaatst en hiervoor dekking te zoeken	CU	CYS	Het college vindt het een sympathieke motie. Het college onderschrijft de noodzaak tot oprichting van meer stallingsruimte rond het station, maar wijst er op dat de grootste nood gevoeld wordt aan de zijde van het Kennemerplein en niet ter plaatse van de voorgestelde locatie. Wat betreft de door de CU aangehaalde fietsparkeerdruk is het zo dat na de telling van mei 2016 het aantal plekken in de fietsgevel is vergroot, door een vak op de begane grond (in compartiment B) te vervangen door stapelrekken en de openstelling van de steeg achter Kennemerplein nr. 2 voor afwijkende fietsmodellen. Daarnaast wordt een verlaging van de parkeerdruk van 10% verwacht, door een efficiënter gebruik van de stalling na de start handhaving op stallingsduurbepering (van 10 dagen). Er wordt met de NS gesproken over het carré en het college onderzoekt de mogelijkheden voor een tweede depot. Voor de programmabegroting wordt hierover een voorstel voorgelegd aan de raad. <i>Het college ontraadt de motie en adviseert de raad om het voorstel van het college af te wachten.</i>	Verworpen Voor: VVD, AP, Trots, OPH, CU, FM, HvH en SP SV: VVD, AP, Trots, HvH, GLH en D66

Overzicht moties en amendementen Kadernota 2017

HA	Nr. 2017	M A	Onderwerp	Indiener(s)	PH	Advies college	Besluit raad
SZW/ JOS	46 C verv an gen	M	Rubbergranulaat 3 Verzoekt het college: Naar aanleiding van bovenstaande alleen de velden die echt vervanging van de toplaag nodig hebben omdat er anders niet meer gespeeld kan worden van rubbergranulaat te voorzien en voor alle velden na 1 januari 2018 en nieuw besluit te nemen op basis van de dan beschikbare kennis en ervaringen binnen de G4	Trots HLM	MS	Zie antwoord bij motie 46 A.	Vervangen
SZW/ JOS	46 c BIS	M	Rubbergranulaat 3 Verzoekt het college: Wanneer er nieuwe onderzoeksresultaten, aanbevelingen of richtlijnen komen deze te verwerken in de vergelijkingsmatrix en aan de hand daarvan te besluiten bij toekomstige (toplaag) renovaties / aanleg nieuwe velden	Trots HLM			Verworpen Voor: AP, Trots, OPH, Hvh, SP en GLH SV: PvdA, CDA, OPH, CU, GLH en D66
SZW/ JOS	46 D	M	Rubbergranulaat 4 Verzoekt het college: Naar aanleiding van bovenstaande alleen bestaande kunstgrasvelden van rubbergranulaat te voorzien en bij (toekomstige) nieuwe velden, of vervanging van compleet oude velden voor nieuwe velden niet meer rubbergranulaat te gebruiken	Trots HLM	MS	Zie antwoord bij motie 46 A.	Verworpen Voor: Trots, CU SV: PvdA, CDA, OPH, CU, GLH en D66

Overzicht moties en amendementen Kadernota 2017

HA	Nr. 2017	M A	Onderwerp	Indiener(s)	PH	Advies college	Besluit raad
SZW/ WWGZ	45 BIS		Een Psycholance voor verwarde personen in Haarlem Verzoekt het college Te onderzoeken of de psycholance ook ingezet kan worden voor acute geriatrische problemen bij ouderen	Trots HLM	JB		Verworpen Voor: Trots, OPH, FM, SP en GLH
SZW/ JOS	46 A	M	Rubbergranulaat 1 Verzoekt het college: Naar aanleiding van bovenstaande te kiezen voor kurk of tpe rubber als infill materiaal voor kunstgras velden en niet sbr rubbergranulaat	Trots HLM	MS	Het college heeft gekozen voor het continueren van het rubbergranulaat als instrooi materiaal. Uit de vergelijkingsmatrix van de VSG blijkt dat andere alternatieven (zoals kurk) geen aantoonbare voordelen m.b.t. gezondheid, duurzaamheid, milieu, sporttechnische eigenschappen, product technische aspecten en prijs ten opzichte van rubbergranulaat hebben. Indien nieuwe beschikbare onderzoeksresultaten over de soorten infill (waaronder kurk) volgen, kan hierop bij volgende (toplaag) renovaties / aanleg nieuwe velden ingespeeld worden. <i>Het college ontraadt de motie.</i>	Verworpen Voor: Trots SV: PvdA, CDA, OPH, CU, SP, GLH en D66
SZW/ JOS	46 B	M	Rubbergranulaat 2 Verzoekt het college: Naar aanleiding van bovenstaande alleen de velden die nu echt vervanging van de toplaag nodig hebben, van rubbergranulaat te voorzien en daarna als Haarlem direct aan te sluiten bij de G4 en BSC (branchevereniging sport en cultuurtechniek) ten aanzien van het beleid infillmateriaal en kunstgrasvelden	Trots HLM	MS	Zie antwoord bij motie 46 A.	Verworpen Voor: Trots, FM, SP en GLH SV: CDA, PvdA, OPH, CU, GLH en D66

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Beoordeling gezondheidsrisico's door sporten op kunstgrasvelden met *rubbergranulaat*

RIVM geeft ouder terugkoppeling over:

1. Contactpersoon ILT
2. Link naar onderzoek Amerika naar onderzoek dat gaande is over spelen en blootstelling op SBRgranulaat
3. Ouder krijgt nog terugkoppeling over evt gevolgen behandeling tijgermug

NB:

Het RIVM gaat na of en zo ja waarom de foto, die is afgebeeld op de voorkant van het rapport over rubbergranulaat, bewerkt zou zijn door het stockbureau waar wij de foto van hebben betrokken. Zodra we meer weten hierover, koppelen we dit terug.